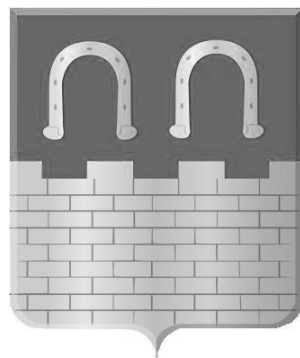

De Wildenborcher

Kwartaaluitgave voor iedereen die zich verbonden voelt met de Wildenborch

December 2020

Beste Buurtgenoten,

Wat hebben we iedereen gemist in 2020, onze familie, vrienden, burens en noem maar op. Ook veel activiteiten, waar we normaliter elkaar ontmoeten en samen genieten, moesten vanwege corona worden gecancelled.

Ondanks de bijzondere tijd hebben we als redactie, met veel inzet van alle schrijvers, ons best gedaan elk kwartaal toch een Wildenborcher te maken met informatie over wat ons bezighoudt en over gebeurtenissen in ons buurtschap. Naast face to face interviews op anderhalve meter afstand vonden ook diverse interviews telefonisch plaats en werd er veelvuldig gebruik gemaakt van e-mail. Gelukkig ontvingen we ook spontane bijdragen.

Iedereen die in het afgelopen jaar een bijdrage heeft geleverd, op welke manier dan ook, hartelijk dank!

Voor u ligt weer een goed gevulde Wildenborcher. Een greep uit de inhoud:

- Wilfried Pluim en Helene van der Tas zijn de nieuwe bewoners van boerderij 'de Horst', Schoolhuisweg 1. Welkom in de buurt
- Jennine Staring schrijft over het in september/oktober uitgevoerde project 'Herstel en ontwikkeling natte natuur de Wildenborch'
- Martie en Anja Sprukkelhorst begonnen vijftwintig jaar geleden aan het Pieterpad, de bekendste langeafstand wandelroute van bijna vijfhonderd kilometer. Na een onderbreking van ruim twintig jaar hebben ze het deze zomer afgerond
- Lodewijk Vredenberg klom weer in de pen en schreef een gedicht over de Wildenborchseweg. Ook schreef hij zijn eigen kerstverhaal: 'Leef in vrede'
- Dinie Staring geeft een recept voor een eenvoudig te maken eenpansgerecht
- Vanwege 75 jaar vrijheid hebben we dit jaar in alle edities oorlogs- en bevrijdingsherinneringen uit onze buurt gepubliceerd. In deze Wildenborchere het vierde en laatste deel
- Ben Godtschalk en Vronie Hakkenbroek gaan de Wildenborch verlaten. Hopelijk blijft Ben, zoals hij al heel veel jaren doet, een bijdrage leveren aan ons buurtblad
- Thom van der Plassche hielp tijdens de open tuinendag bij oma en opa op de Wildenborch. Hij en zijn broertjes Daan en Hidde hebben ervan genoten
- De Wildenborch-Quiz door Rik Mars, Rik stopt met deze rubriek. Hij sluit af met: 'In een andere vorm ziet u mij vast weer terug in uw Wildenborcher' en daar zijn we natuurlijk heel blij mee.
- Postvak In, door Guus Addink
- Ook aandacht voor corona; het virus dat de wereld nog steeds in zijn greep heeft
- En nog heel veel meer .....

Hopelijk kunnen we in 2021 corona definitief achter ons laten en alles wat we in 2020 zo hebben gemist, dubbel en dwars inhalen.

Fijne feestdagen en een geweldig nieuwjaar gewenst.

Vriendelijke groet van de redactie, Joke, Kathy en Reinier

De Wildenborchse Kapel

Verhuur Kapel:

Wilt u informatie over mogelijkheden, beschikbaarheid etc., neem dan contact op met Hans Ezerman. Email: hans.ezerman@gmail.com of telefoon: (06) 12 15 54 74.

Redactiegegevens

Onze telefoonnummers en e-mailadressen:

Joke Wiltink	(0575) 55 67 48	wiltwess@gmail.com
Reinier Klein Brinke	(0575) 55 65 12	reinierkleinbrinke@planet.nl
Kathy de Vries	(06) 53 15 33 79	kathy.devries@xs4all.nl

Inzenden copy vóór 20 januari 2021

Naar: E-mail   wiltwess@gmail.com
WhatsApp   (06) 10 27 75 47
Schoolhuisweg 2

Bezorging:

Als u ook de Wildenborcher wilt ontvangen of als er bezorgproblemen zijn, meld dit dan bij één van de redactieleden. Wij geven het door aan Erik Ebbink, hij coördineert de bezorging.

Abonnee op de digitale Wildenborcher?

Bent u geabonneerd op de digitale Wildenborcher en neemt u een nieuw e-mailadres, geef dit dan tijdig door aan Reinier Klein Brinke: reinierkleinbrinke@planet.nl. Zo mist u geen uitgave van ons buurtblad.

Bijdrage Wildenborcher

Naast de mogelijkheid om een financiële bijdrage voor De Wildenborcher over te maken, stond er tijdens de nieuwjaarsreceptie ook altijd een doos in de hal waarin u een bijdrage kon doen. Hier werd steeds goed gebruik van gemaakt.

Nu de nieuwjaarsreceptie, vanwege de coronamaatregelen, niet doorgaat, vragen wij u vriendelijk niet te vergeten toch een bijdrage te leveren.

Uw bijdrage voor de drukkosten kunt u overmaken naar: NL95RABO0366412353 ten name van Kapel Wildenborch, onder vermelding van 'De Wildenborcher'.

Bedankt!

Van de Kapelcommissie

De Wildenborchse Kapel; de plek waar we samenkomen in goede en slechte tijden; de plek waar we samen genieten en waar we samen lachen. Het is ook de plek waar we samen mogen huilen.

We begonnen 2020 met een super gezellige en druk bezochte nieuwjaarsreceptie en een prachtige winterwandeling waaraan meer dan 700 wandelaars deelnamen.

De Wildenborchse verenigingen en andere huurders van de Kapel startten, na de kerstvakantie, weer enthousiast met hun activiteiten. Er waren al de nodige reserveringen en naast de Kapelcommissie hadden de oranjevereniging, WVC, schietvereniging, klootschietvereniging en toneelvereniging allemaal activiteiten in voorbereiding om iedereen, die zich met de Wildenborch verbonden voelt, samen te brengen en te laten genieten van elkaar en van ons geweldig mooie buurtschap.

Maar helaas vielen begin maart alle mooie plannen in het water door corona. De Kapel bleef leeg en ging op slot, dus geen inkomsten, wel de vaste lasten. Is dit het belangrijkste? Nee, zeker niet! We hebben in de afgelopen jaren gelukkig een buffertje opgebouwd door steeds heel kostenbewust de Kapel te beheren en te exploiteren. Veel vervelender voor ons is, dat wij als Kapelcommissie niet konden en kunnen doen waarvoor wij staan opgesteld: Een bijdrage leveren aan de leefbaarheid van en aan de sociale contacten in ons buurtschap. Dit kan natuurlijk alleen samen met de geweldige inzet van veel vrijwilligers.

Geen winterwandeling en nieuwjaarsreceptie in januari

Met pijn in ons hart hebben we moeten besluiten om de geplande winterwandeling op zondag 3 januari en de nieuwjaarsreceptie op vrijdag 8 januari aanstaande te annuleren. Het is op dit moment zeker niet verantwoord en ook niet toegestaan om activiteiten te organiseren welke mensen bijeenbrengen.

Plannen voor 2021

We zijn positief en hopen dat het nieuwe jaar ons veel mogelijkheden biedt om mooie activiteiten te organiseren. En dat alle verenigingen en gebruikers van de Kapel weer de ruimte hebben om elkaar te ontmoeten zodat we met elkaar in 2021 terug kunnen keren naar het 'oude normaal'.

7 november 2008 werd de 'nieuwe' Kapel officieel geopend, dus vieren we op vrijdag 7 mei 2021 het 12 ½ jarig jubileum. Misschien een mooi moment om dan een gezellige avond te organiseren in plaats van de nieuwjaarsreceptie?

We zijn druk aan het nadenken welke activiteiten we verder in 2021 kunnen organiseren (wat kan en mag natuurlijk), om de schade van 2020 in te halen.

Bijvoorbeeld:

- Een voorjaarswandeling als vervanger van de winterwandeling
- Rond Pasen een leuke ochtend/middag voor jong en oud met eieren zoeken voor de kinderen
- We hopen ook weer twee mooie Staringavonden te kunnen organiseren
- Herfstfietstocht voor de hele familie met korte en langere route

Heeft u leuke ideeën? Vast wel! Laat het weten alstublieft, zo maken we met elkaar 2021 weer ouderwets gezellig.

Natuurlijk ook namens mijn medecommissieleden Alma van der Schoot, Judith Keurentjes, Erik Ebbink, Hans Ezerman en Noam Shalgi wens ik u fijne feestdagen en een in alle opzichten geweldig 2021.

Blijf gezond!

Reinier Klein Brinke, voorzitter

Even voorstellen: de nieuwe bewoners van 'de Horst'

Op 1 oktober hebben wij de sleutel gekregen van de boerderij aan de Schoolhuisweg 1. Naast de sleutel kregen we een lijst met namen, adressen en telefoonnummers van een groot aantal buurtgenoten. En het advies om vooral niet na te laten om 'buurt' te maken. Wat dat 'buurt maken' dan inhoudt, was ons natuurlijk niet direct duidelijk, maar dat zou wel goed komen (toch?). Eerst maar even afwachten tot we definitief verhuisd zijn, gepland op 23 oktober, terwijl we dit schrijven op de 18^e.

Tussen het schoonmaken en schilderen door hebben we al wel kennis gemaakt met een aantal directie burens. Jan Kornegoor kwam langs op de fiets en kneep in de remmen. En op Schoolhuisweg 2, 4 en 6 zijn we langs geweest. Dat geeft een goed gevoel. Van buurman Henk kregen we 'De Wildenborcher' te leen en buurvrouw/redacteur Joke strikte ons meteen voor dit stukje. In het septembernummer van 'De Wildenborcher' lezen we o.a. het afscheidstukje van onze voorgangers Bennie en Brenda en twee kennismakingen met andere 'nieuwen uit het westen', en de intro van de familie Harkink/Kornegoor van het Muldershuis. Nu zijn wij aan de beurt en de deadline is de 20-ste!

Wij zijn dus Wilfried Pluim (59 jaar) en Helene van der Tas (57 jaar) en wij hebben de afgelopen 23 jaar in het buitengebied van Nieuwerkerk aan den IJssel gewoond en de 7 jaar daarvoor in centrum Rotterdam, Blijdorp.

Wilfried: 'Ik heb mijn lagere schooltijd doorgebracht in Eibergen, de middelbare schooltijd in Enschede en ik ben daarna in Delft civiele techniek gaan studeren. Na bijna 20 jaar als consultant in loondienst heb ik een kleine 10 jaar als zelfstandig onafhankelijk adviseur in en om de bouw gewerkt. Tegenwoordig doe ik het wat kalmer aan en richt me op het bijhouden van huis en tuin. Dus voorlopig hoef ik me niet te vervelen! Als hobby voor het koppie heb ik het programmeren van apps en websites. Verder stap ik graag op de fiets, vanaf nu bijvoorbeeld naar m'n moeder in Eibergen.'

Helene: 'Ik ben opgegroeid in Berkel en Rodenrijs, waar mijn ouders een boerderij hadden, dus het plattelandsleven is mij niet vreemd. Na mijn studie Bedrijfskunde heb ik diverse banen gehad en ben ik de laatste jaren zelfstandig IT-projectleider geweest. Naast mijn werk heb ik altijd veel plezier gehad in de (moes)tuin en daar kan ik me hier ook in uitleven.

Op zoek naar meer rust en ruimte zijn we neergestreken in het mooiste stukje Achterhoek: de Wildenborch. Bij de boerderij hebben we ook geit, Lien en wat kippen en hanen gekregen. Hopelijk kunnen onze Randstad-kippen aansluiting vinden bij het Wildenborchse pluimvee 😊. Afgelopen jaar nestelden er steenuilen in de kast in de kastanjeboom en we hopen dat zelf komend jaar ook te gaan zien.'

Wij proberen de komende tijd, ondanks alle corona perikelen, met meer naobers kennis te maken. En als de omstandigheden het weer toelaten, dan hopen we 'echt buurt' te kunnen maken!

Helene en Wilfried

Open Tuinen Dag

Ik heb eerst bij de Kassa geholpen met betalen en kaartjes geven, samen met mijn broertje Daan. Er stond een hele lange rij toen er heel veel mensen kwamen. Er was ook spul om dingen schoon te maken tegen Corona.

Het was heel warm dus bij de ijscoman heb ik een ijsje gegeten met chocolade en vanille. Mijn andere broertje Hidde kreeg ook een ijsje. Bij de theeschenkerij heb ik geholpen om de kopjes op te halen. Ik heb ook door de tuin gelopen om alles te bekijken. Aan het einde van de dag kwam er ook een zing-mevrouw die heel mooi kon zingen. Het was een heel leuk weekend!

Thom van de Plassche

Even voorstellen: Brianna

Maart was voor ons allemaal een tijd waarin er veel veranderde. De lock down van Nederland werd afgekondigd. Maar in diezelfde tijd was er ook het begin van iets moois. In de h ele vroege ochtend van 15 maart werd onze prachtige dochter Brianna geboren. Ze kwam ter wereld in haar eigen "thuis" aan de Polsteeg. Haar grote broer werd 's ochtends wakker met deze grote verrassing. Hij verwelkomde zijn zusje met een warme lieve knuffel.

Door de Corona-omstandigheden van die tijd heeft Brianna in alle rust kunnen kennismaken met haar papa, mama en broer. Er waren in deze kraamtijd maar weinig rollen beschuit nodig, maar ze is verwend met allemaal leuke cadeautjes in de brievenbus.

Inmiddels is onze kleine meid alweer 7 maanden oud en geen klein baby'tje meer. Omrollen op het speelkleed is een favoriete hobby en de eerste hapjes pompoenpuree zijn een feit!

Babette en Robert van Polsteeg 3

Coronatijd aan de Kapelweg

Na een paar spannende weken, wordt het hier net zo erg als in China en Italië. Ja dus, half maart begon de intelligente lockdown in Nederland.

Voor mij veranderde er weinig, ik had niet zoveel werk en dat deed ik al een tijd vanuit huis.

Jacques moet nu wel altijd vanuit huis werken. Hij heeft veel vergaderingen, dus die is boven gaan zitten, is wat rustiger, ook voor mij.

Met humor kom je een heel eind, dankzij collega's en vrienden krijg je de meest mooi plaatjes.

In het begin vond ik het wel een hele uitdaging om boodschappen te doen. Normaal was het rustig als ik vrijdagmorgen om 8 uur in de winkel was, nu een stuk drukker. Na een paar weken werd dat gelukkig wat minder.

Sporten gaat niet meer, het zwembad is ook dicht. Dat is voor mijn rug wat minder. Wandelen gaat wel en we wonen in een

prachtige omgeving, dus dat is geen straf.

Doordat ik weinig werk heb, kan ik ook beginnen met wat achterstallig onderhoud in de tuin. Hard nodig, was zo'n 2 jaar maar heel beperkt in de tuin bezig geweest.

Ook handig dat Jacques thuis werkt, als ik een probleem heb is er een hulp troep in de buurt.

Ik verveel me dus niet, ga ook weer met een vriendin wandelen.

Als je buiten bent, zie je dat de lucht strak blauw is, geen vliegtuigstrepen. Op de weg is het ook rustiger. We proberen de horeca een beetje te steunen, door het afhalen van een maaltijd. Altijd handig, voor als je geen zin hebt in koken.

In mei ontdek ik Naoberkrat, een initiatief uit de regio, om boeren die door de sluiting van de horeca, met producten blijven zitten, te helpen. In de krat zitten 3 complete maaltijden.

Voor iemand zoals ik, die niet direct een kooktalent is, af en toe een stevige uitdaging. Wel leuk en je steunt de boeren in de regio er mee.

Het leven wordt langzaam weer een beetje normaal. Het zwembad gaat weer open en bij de fysiotherapeut wordt het sporten ook weer opgestart, wel buiten op het hockeyveld.

We gaan een paar keer op stap, bezoeken wat kastelen. We letten er wel op dat we afstand houden en niet in de drukte terecht komen. We maken ons wel zorgen dat sommige mensen wel heel gemakzuchtig worden. Je merkt ook dat het overall weer drukker wordt, ook de Kapelweg is weer een racebaan.

We gaan een keer naar de schouwburg, fijn dat het kan, wel raar als je met maar 90 man in een zaal zit waar normaal een paar honderd man in kan. Het applaus klinkt dan ook maar heel mager. Lijkt me voor de optredende artiest ook wel vreemd.

Sinds begin september heb ik weer meer werk en kan ik minder in de tuin doen. Het werk is tijdelijk, volgend jaar weer een kans.

Dan is het zover en is die gevreesde 2^e golf begonnen, ook hier in de Achterhoek lopen de cijfers op. Wel wat beangstigend. We blijven zo veel mogelijk thuis en doen in de winkel een mondkapje op.

Gelukkig blijft de humor.

Annelien van Hooijdonk

't Holtslag in corona-tijd

Ons rustige leventje werd heel anders door de corona. Eerst kwam onze jongste dochter Roseanne, student internationale betrekkingen, vanuit Groningen naar huis. Colleges online, bieb gesloten, vanuit een paar m² studentenkamer gingen veel studenten thuis studeren. Toen nam de oudste dochter Laura, die in Blantyre (zuidelijk Malawi) woont, samen met zoon Quinn (16 maand jong) het zekere voor het onzekere, vertrok met het laatste vliegtuig via Nairobi in Kenia naar Schiphol. Dit gebeurde in maart. Wij maakten ons huis peuter-proof en richtten ons leven een beetje anders in.

Opa en oma zijn is normaal geen dagtaak, maar in geval van inwoning een job voor dag en nacht. Opa fietst 's morgens met Quinn en de honden en neemt interessante routes, langs koeien, schapen en geiten, paarden en pony's, kippen en ganzen. Maar het mooiste van al zijn alle tractors met toebehoren. De dochters zijn allebei online aan het werk of aan het studeren. Blij met de ruimte die we hier hebben, zowel binnen als buiten onze boerderij. De intelligente Lock down heeft ons niet echt geraakt. Genoeg drukte met de paarden, honden, moestuin en het hele terrein. We hebben heel veel plezier met ons peutermannetje die zich ondertussen razend snel ontwikkelt en alle volwassenen om de vingers windt. De grote boze buitenwereld deed ons niets in onze gezellige binnenwereld. Half september kon echtgenoot en vader Martin zich bij zijn gezin voegen. Nu we compleet zijn, genieten we helemaal van het opbloeiend geluk onder ons dak in de nazomer van ons leven.

Middeleeuwse Quarantaine bij de Wildenborch

Quarantaine staat voor veertig dagen isolement, een middeleeuwse maatregel om schepelingen in Italiaanse havensteden pas na veertig dagen afzondering toe te laten om besmetting met de pest te voorkomen. De schepen bleven dan op de rede liggen, buitengaats. Sommige burgers ontvluchtten de stad als een besmettelijke ziekte, zoals de pest, rondwaarde. Men wist feitelijk niet hoe zo'n ziekte werd overgebracht, maar wel dat afzondering werkte. Dus maakte je dat je weg kwam en uit de buurt bleef van een stad, die door de pest werd bezocht. Het beroemde boek *Decamerone* van de schrijver Giovanni Boccaccio is gebaseerd op de pest die in 1348 in Florence heerste. In het boek vertellen vluchtelingen beurtelings elke avond een sterk (soms pikant) verhaal. Boccaccio's boek had groot succes, er bestaan wel 6.000 verschillende versies van.

Bij ons op 't Holtslag is die laatste situatie in de afgelopen (corona-)zomer door een groep middeleeuwers nagespeeld. Dat ging zo: Het is 1467 en in Zutphen heerst de pest. Een groepje inwoners besluit de benen te nemen. Eén van hen heeft familie nabij kasteel de Wildenborch en vraagt ook voor de anderen toestemming om daar te mogen verblijven in ruil voor hand- en spandiensten. Men bouwt een kampement inclusief een eigen latrine (= WC). In de moestuin groeit genoeg om zowel de bewoners zelf als de *middeleeuwers* te voeden. Bovendien barst het op

dat moment in de omtrek van rijpe bramen. Als tegenprestatie helpen de gasten een handje bij het onderhoud van houtsingels. Men werkt professioneel en beschikt over historisch gereedschap. Net als in de middeleeuwen komen 's avonds de tongen los en worden er sterke verhalen verteld bij een biertje, want "van water kun je ziek worden". Het werd daardoor nog heel gezellig.

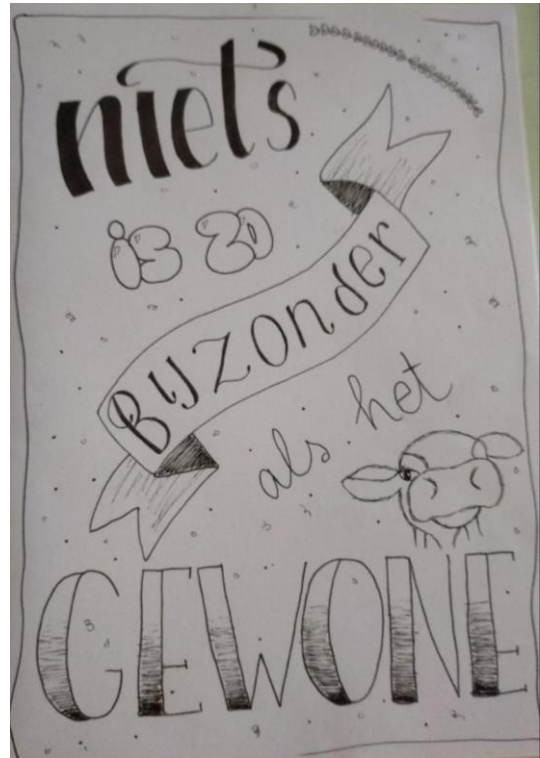
Mondkapjes in coronatijd ...

In oktober kregen we het dringend advies om mondkapjes te dragen op plekken waar veel mensen bijeen zijn.

“Ideaal is anders, maar zo voorkomen we dat er meer mensen ziek worden”, appt Michelle. Op de foto het hele gezin Schröer jr.: Erwin, Twan, Sven, Michelle.

Het kaartje hiernaast maakte Michelle voor de deelnemers op haar werk om hen een hart onder de riem te steken.

Ben en Gerrie Kistemaker wandelen bijna dagelijks in Het Bosket. Bij de Kapel hadden we even gelegenheid voor een praatje. Het mondkapje gaat op voor de foto.

Waslijn in 2020

Bij het dragen van een gehoorapparaat is het elastiek van het mondkapje lastig, hiervoor zijn 'ear savers' ontworpen (een plastic stukje of gehaakt bandje waaraan je het elastiek achter je hoofd kunt vastmaken) Kijk maar eens op internet. Voor de combinatie bril en mondkapje vind je ook veel adviezen.

Wat is er aan de hand?

Ik wil het hebben over die heerlijke rust van het platteland
Waar je het loeien van de koeien af en toe kunt horen
Als de motoren je tenminste niet storen.

En wat een pech
Een nieuw geasfalteerde weg
Met een nieuw soort grint, heel erg ruw
Terwijl ik lawaai toch al zo schuw
En de trekkers van de boeren, ik weet wel: het kan niet zonder
Hier gaan we het niet over hebben, anders krijg ik gedonder
Maar wel over het verkeer
Het wordt iedere dag steeds meer
Oude tijden komen nooit weerom
Wildenborchseweg via de tomtom
Vrachtwagens, zo groot als een Centurion tank
En dan hebben we het maar niet over de stank
Toch niet zo gek dat ik zucht
In die plattelandse lucht
O ja, hierbij wil ik Natuurmonumenten bedanken
voor de fantastisch mooie klanken
van de hordes mountainbikers op de aangelegde paden
Wie komt nu op zo'n idee, laat me raden
Een afgestudeerde snotneus die van de natuur niets kent
Maar op het hoofdkantoor belangrijk heen en weer rent
De hele Achterhoek is doorgeploegd
De bikers blij en vergenoegd
De crossers uitgelaten en blij
Met 20 man rij aan rij
Hier tussendoor zie ik een ree
Of heb ik in mijn neus een snee?
Dat crossen in de natuur, dat is pas genieten
mannen, vrouwen, ja zelfs jonge grieten
gekleed in een oogstrelend tenue
Loop je weg dan zeggen ze beslist geen u
Hordes van die natuurgenieters, zwetend, hijgend
puffend, schreeuwend, blik op nul
Denk ik gut o gut, dit is toch kul
Het wandelen, het serene genieten kan hier bijna niet meer
En dat, beste mensen, doet me heel erg zeer!!

Lodewijk Vredenberg

Het weten waard . . .

Expositie van Louky Scheltema

Van 29 oktober 2020 t/m 7 januari 2021, met kleurrijke abstracte schilderijen in de kamers van burgemeester en wethouder cultuur gemeente Lochem, Hanzeweg 8.

Te bezichtigen in de grote ontvangsthall op een scherm tijdens openingstijden gemeentehuis.

De Vordense griep

In het jaar waarin we eigenlijk het einde van de tweede wereldoorlog grootscheeps zouden herdenken is ons feestje onverwachts afgeblazen vanwege een virus waarvan alleen de naam fraai is. Zoals te verwachten werden er in de media uitgebreid vergelijkingen gemaakt met eerdere pandemieën, zoals de Russische griep (1889-1890), Spaanse griep (1918-1919), Aziatische griep (1957-1958), Hong Konggriep (1968-1969), SARS (2002-2003) en de Mexicaanse griep (2009).

De Vordense griep (1956) hoort gelukkig niet in dit rijtje thuis en lijkt zelfs in Vorden al helemaal vergeten te zijn. Vordense griep? Jawel. Wie het krantenarchief van Delpher (www.delpher.nl/nl/kranten) er op na slaat kan zien dat de landelijke bladen vanaf 12 juni 1956 melding maakten van een vreemde ziekte in Vorden, door de plaatselijke bevolking aangeduid als de Vordense griep. Om wat voor ziekte het ging was niet duidelijk, alleen dat het een virusziekte was die gepaard ging met wisselende koortsaanvallen, hoofd-, nek- en buikpijnen, en soms ook met overgeven en huiduitslag. De kleuterschool werd gesloten, de huisarts kon niet op vakantie en de toeristen bleven weg, maar verder had de ziekte een gunstig verloop, en op 27 juni bleken alle patiënten weer genezen te zijn. In 1967 stak de geheimzinnige ziekte nog eenmaal de kop op, en daarna werd er nooit meer iets over vernomen. Geluk gehad?

Gerda Rossel

De Wildenborchse Bongerd

In de Wildenborcher van september stond de aankondiging dat ik een nadere uitleg zou geven over ons voedselbosproject Wildenborchse Bongerd 2019.

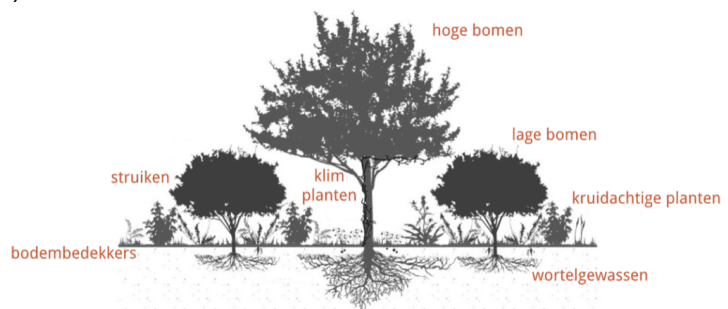

Sinds november 2019 is de Wildenborchse Bongerd 2019 ons particulier initiatief om het terrein rondom Prinses Julianaschool 1913, ook ons woonhuis en werkplek, in te richten als eetbare bostuin. Dit ter verhoging van de biodiversiteit, natuurwaarde en gezonde bodem.

Een voedselbos of eetbare bostuin is een productief bos met eetbare, meerderjarige gewassen. Zou je een stuk grond met rust laten dan ontstaat er na 100 jaar een volwaardig bos. Het principe van voedselbos aanleg is om in 5 à 10 jaar een bos aan te leggen en dan te kiezen voor telkens eetbare variant of ter ondersteuning van het gekozen duurzame (eco) systeem van het voedselbos.

Het is opgebouwd uit zeven lagen die telkens in andere periodes worden aangelegd:

1. **Grote bomen** (7 meter en hoger: eiken, hoogstam fruitbomen, notenbomen)
2. **Kleine bomen** (laagstam fruitbomen)
3. **Struiken** (zacht fruit)
4. **Kruidachtige planten** (eenjarige en meerderjarige groenten, bloemen)
5. **Klimplanten**
6. **Bodembedekkers**
7. **Wortelgewassen** (met paddenstoelen)

Een voedselbos heeft als doel om de natuur het onderhoud en productie te laten doen, zodat wij zo min mogelijk arbeid hoeven te verrichten. Het enige werk dat dan nog overblijft, is het oogsten. Op deze manier kunnen we met de natuur samenwerken, in plaats van ertegen. Het minimale oppervlak om een dergelijk ecosysteem te laten ontstaan is 5.000 m², ons terrein is een dergelijk 6.200 m².

We hebben, mede dankzij acties van Stichting Landschapsbeheer Gelderland, al een bijenhaag aan de oostkant en een houtsingel aan de zuidkant aangelegd. Komende winter willen we nog een bijenhaag aan de westkant en enkele solitaire bomen i.c. Stichting Landschapsbeheer Gelderland planten.

Je kunt een voedselbos in diverse varianten inrichten. Wij kiezen ervoor om alleen kippen toe te laten (geen zoogdieren) en bij voorkeur zo min mogelijk rollend materieel, om inklinken te voorkomen. Ook maken we van alleen meerjarige gewassen gebruik.

De droge periodes van het afgelopen jaar hebben de al geplante vegetatie sterk op de proef gesteld. Eind september hebben 425 bomen (meest formaat bosplantsoen), 317 struiken, 6 klimmers, 312 planten en 325 bollen geplant.

Een deel van het schoolplein, dat gedeelte dat grenst aan ons slaapkamerraam en Eduard's kantoor hebben we afgegraven en gedeeltelijk beplant met eetbare heesters. De grond hebben grotendeels gehaald uit de greppel langs de Wildenborchseweg, daar was veel zwarte grond ontstaan uit tuinafval van jaren her. In die grond en gemengd met andere grond uit de tuin zijn heel veel prachtige bloemen ontkiemd. Een genot als we 's morgens wakker worden.

Ter ondersteuning van de eetbare bomen, struiken en planten leggen we ook functionele vegetatie of 'gildes' aan. Dat zijn bijvoorbeeld bomen, struiken en planten rondom de andere beplanting, die stikstof binden in de grond. Zoals de zwarte els als boom, de olijfwilg en duindoorn als struik en de smeerwortel als plant.

Nadat de Amerikaanse eiken langs de Wildenborchse weg half september waren ontdaan van dooie e/o laaghangende takken hebben we een takkenril opgezet langs de weg/greppel. Op de foto zie je Eduard de standers opzetten, en de takken erin stoppen.

Een volgend project wordt een paddenpoel op het laagste gedeelte van het terrein. We kunnen nog veel meer elementen van ons voedselbos benoemen.

Wellicht voor een volgende Wildenborcher. Zou je een dagje willen meehelpen, laat het ons weten.

Louky Scheltema en Eduard Duijnste. Wildenborchse Bongerd 2019 / Prinses Juliana-school 1913, Wildenborchseweg 30, 7251 KJ Vorden, tel. 0575-237146 of e-mail loukys@delta.nl. Op facebook houdt Louky een blog bij over de Wildenborchse Bongerd 2019.

'Partir c'est mourir un peu' (Oftewel 'vertrekken is een beetje sterven')

In mijn zwervend bestaan heb ik dat vele malen mogen ervaren met het geluk dat de thuiskomst altijd veel vergoedde. Wij gaan vertrekken uit de Wildenborch, beiden bijna 80 jaar, naar ons laatste hoofdstuk in dit ondermaanse. Waarheen na 22 gelukkige jaren Wildenborch? Op dit moment van schrijven staan beide opties Zutphen en Vlissingen nog open, maar hebben we nog geen onderdak met nog drie maanden te gaan.

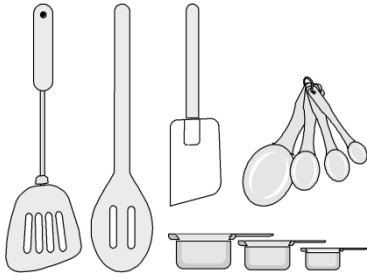
Vlissingen scoort hoog. Waarom? We hebben daar nogal wat goede vrienden met een veelal nautisch verleden en in het mijne heb ik ook aan Vlissingen een prima herinnering wat betreft mijn werk. Als het allemaal lukt schaffen we een appartement aan met fraai uitzicht over de Schelde en de oude binnenstad. De eventuele zorg om de hoek. Wat ook erg leuk is: We hebben zicht op Fort Rammekens waarvandaan, jawel, Damiaan Hugo Staring, de vader van ACW, vertrok met zijn VOC schip De Both, het zwaarste schip van de VOC. Op 26 september 1771 met 365 koppen naar de Oost. Onlangs stonden we daar bij de ingang van Het Sloe naar de snelstromende rivier te kijken. Met diep ontzag hoe daarvandaan de vloten van de VOC vertrokken met alleen zeilen als voortstuwing.

Ik ben daar eens met het goede kraanschip Balder, met veel vermogen, dat moeilijke gat ingevaren met 35.000 pk. Die manoeuvre heeft tot op heden vriendschappen opgeleverd!

Zutphen met de Walburgiskerk heeft een 14 jaar als concertorganisator veel voor me betekend. Vlissingen heeft met Veere en Middelburg ook een prima vergelijkbaar concertprogramma, dus misschien.....Waarom niet Vorden? Dat is het compromis. Vronie is een Haagse en Delftse dus wat dat betreft moesten we het eens worden. Het wordt dus gewoon een volledig nieuw hoofdstuk voor ons beiden. Ook zij ziet Zutphen en Vlissingen helemaal zitten! Ik zal de Wildenborch en de Wildenborchers missen. De natuur, de concerten in de Dorpskerk, de rust en de ruimte. We gaan de wereld niet uit! Op naar het 'nieuwe hoofdstuk' in ons leven.

Vronie en Ben

Eenpansgerecht met spruitjes

Hou je niet van spruitjes, probeer het toch een keer, het smaakt zo anders.

Ingrediënten (voor 4 personen):

- 500 gram spruitjes
- 3 eetlepels olijfolie
- 300 gram gesneden uien
- 250 gram hamblokjes
- 600 gram mini krieltjes
- 1 ½ eetlepel Hollandse kruiden voor groenten (ik gebruik de mix van Euroma)
- 250 ml. kookroom
- 1 eetlepel grove mosterd
- Peper en zout

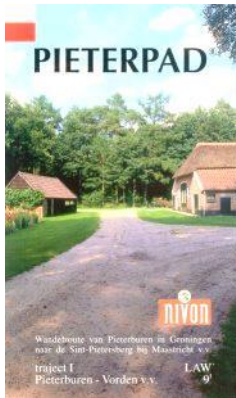
Bereiden:

Halveer de spruitjes. Verhit de olie in een wok en roerbak de ui 2 min. Voeg de hamblokjes, spruitjes, aardappeltjes en Hollandse kruiden toe en roerbak 7 min. op middelhoog vuur. Voeg de kookzuivel en de mosterd toe en laat 5 min. stoven met een deksel op de wok. Breng op smaak met peper en eventueel een beetje zout.

Eet smakelijk

Dinie Staring

Pieterpad*

Alweer 25 jaar geleden zijn we gestart met het Pieterpad op de Pietersberg in Maastricht. In 8 dagen zijn we naar 'huis' in Vorden gelopen. Destijds hadden we geen mobiele telefoon, alle overnachtingen hadden we vooraf thuis geboekt door te bellen. De adressen in het boekje waren zeer welkom. We hadden de smaak te pakken en waren zeker van plan de 2de helft van het pad ook te gaan lopen.

Maar ons leven veranderde, we kregen een jong gezin en van grote wandelingen maken kwam niet meer.

Toch bleef het kriebelen. Drie jaar geleden zijn we opnieuw gestart in Pieterburen. In deze tijd is overnachtingen boeken zoveel eenvoudiger. En door de smartphone altijd de informatie bij je.

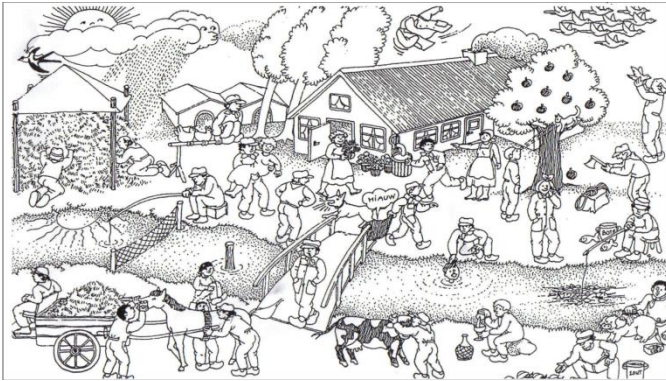
Opnieuw genoten we heel erg van het Pieterpad met zijn mooie stukken natuur en cultuurlandschappen. Leuke plaatsen maar ook leuke boerderijen en kastelen. Maar ook het vee in de wei. Mede door de Coronatijd hebben we nu het pad kunnen afronden. Zondag 2 augustus de laatste wandeling: heerlijk gelopen van Laren naar Vorden. En daar heerlijk op het terras gezeten, als toerist in eigen dorp. Het Pieterpad zit erop, misschien lopen we enkele zuidelijke etappes nog eens opnieuw. Het is immers zolang geleden. Maar eerst starten we met het Krijtlandpad in Zuid-Limburg.

Martie en Anja Sprukkelhorst

*Het bekendste wandelpad van Nederland dat loopt van Pieterburen hoog in Groningen naar de Sint Pietersberg diep in Limburg. Vanuit Groningen via het oosten van Nederland, kleine stukjes Duitsland, naar Zuid Limburg. De route is opgedeeld in 26 etappes en Vorden ligt precies op de helft. Totaal aantal kilometers is 490.

Oplossing boerderijtekening

In de vorige Wildenborcher plaatsten we een tekening waarin 34 spreekwoorden waren verborgen.

Heeft u ze allemaal gevonden?
Hieronder de oplossing:

- 1   Achter de wolken schijnt de zon
- 2   Hoge bomen vangen veel wind
- 3   Zo de wind waait, waait mijn jasje
- 4   Beter één vogel in de hand dan tien in de lucht
- 5   Na regen komt zonneshijn
- 6   Een speld in de hooiberg zoeken
- 7   Met de kippen op stok gaan
- 8   De bloemetjes buiten zetten
- 9   De appel val niet ver van de boom
- 10   De knoop doorhakken
- 11   Het hoofd boven water houden
- 12   Boter bij de vis doen
- 13   De zon in het water zien schijnen
- 14   In troebel water vissen
- 15   Blaffende honden bijten niet
- 16   Als katten miauwen, muizen ze niet
- 17   Het varkentje wassen
- 18   Op alle slakken zout leggen
- 19   Uit een ander vaatje tappen
- 20   De koe bij de horens vatten
- 21   Het paard achter de wagen spannen
- 22   Een gegeven paard mag je niet in de bek kijken
- 23   Als een paal boven water staan
- 24   Over de brug komen
- 25   Eigen haard is goud waard
- 26   De kat uit de boom kijken
- 27   Voor luistervink spelen
- 28   Kleine potjes hebben grote oren
- 29   Men moet geen 'hoi' roepen voor men de brug over is
- 30   Op handen gedragen worden
- 31   Verdwij uit mijn ogen
- 32   Achter het net vissen
- 33   Een kat in de zak kopen
- 34   Iemand over het paard tillen

Toneelvereniging T.A.O.

Zoals voor velen was 2020 ook voor de Wildenborchse toneelvereniging T.A.O. geen jaar met successen.

We hadden een prachtig blijspel uitgezocht: **'De twee J's'** en waren met veel inzet begonnen te repeteren om er, onder regie van Dini Schoolen, iets heel moois van te maken.

Toen kwam op zaterdagmorgen 18 januari het trieste bericht dat –veel te jong- onze voorzitter Frits Pladdet was overleden. We wisten dat zijn gezondheid steeds wat brozer werd, maar komt het telefoontje dan is het toch een enorme schok. Naast voorzitter was Frits een geweldige speler die steeds een geheel eigen invulling aan zijn rollen gaf. Zijn inzet voor T.A.O. vergeten wij niet.

Na een aantal weken hebben we de draad weer opgepakt, de repetities hervat en met z'n allen keihard aan de slag gegaan. Het decor was, met hulp van Hans Ezerman, gebouwd en het toneel was ingericht met passend meubilair en overige aankleding. Johan Addink had alles geregeld wat de techniek betreft. De vrijwilligers, die ons op de uitvoeringsavonden alle bijkomende werkzaamheden uit handen nemen, hadden hun medewerking toegezegd. De bestellingen voor de drankjes in de pauze en een gezellige nazit, inclusief de 'Wildenborchse' knakworsten, waren geplaatst. Kortweg, we waren er helemaal klaar voor om op 3 en 4 april alle toneelliefhebbers een avondje te laten genieten.

Toen stond ineens de hele wereld op zijn kop en viel alles in duigen door het verschrikkelijke coronavirus en gingen we in een lockdown. We dachten eerst nog dat het met een aantal maanden wel weer 'normaal' zou zijn en we spraken af om in november weer te beginnen met repeteren, zodat we in februari 2021 alsnog onze uitvoeringen konden geven.

Helaas, inmiddels is wel duidelijk dat het coronavirus een veel grotere impact heeft en het langer zal duren voordat we weer kunnen spreken over 'normaal'.

Het decor hebben we afgebroken en staat weer in de kelder, het meubilair en verdere toneelaankleding is teruggebracht naar de eigenaars.

Zodra het weer verantwoord en toegestaan is, gaan we meteen enthousiast aan de slag om iets heel moois voor u op de planken te brengen. We hopen dat u te zijner tijd allemaal komt kijken en gaat genieten. We houden u op de hoogte.

Namens iedereen van toneelvereniging T.A.O.,
Reinier Klein Brinke

Midwinterhoornblazen beleefde in Gelderland 50 jaar geleden bij de Wildenborch zijn doorstart

Boerderij Slagman aan de Stuwijk is het geboortehuis van Gerrit Hazewinkel, de man die als eerste in Gelderland de traditie van het Midwinterhoornblazen weer nieuw leven inblies, ruim 50 jaar geleden! De Midwinterhoorn was volgens de streekhistoricus Gerrit Odink uit Eibergen eind 19de eeuw voor het laatst in Gelderland te horen in de buurschap Zwolle (gebroeders Reijrinck). Odink moedigde Hazewinkel aan, die destijds aan de Julianaschool te Eibergen was verbonden, om deze traditie te laten herleven. Onder leiding van Gerrit Hazewinkel ontstond in Eibergen de eerste Gelderse Midwinterhoorngroep. Tot de leden van het eerste uur behoorde Dinant Beunk, die later naar Lochem verhuisde.

Ruim 35 jaar geleden zorgde Dinant dat in Zwiep de Midwinterhoorngroep Lochem en Omstreken van start ging.

Bij 'De Witte Wieven' vond op 30 december 1984 de oprichting plaats. Niet lang daarna mocht deze groep tijdens een wandeltocht van DOS op en rondom de Lochemse Berg blazen. Sindsdien vormt Midwinterhoornblazen een vast onderdeel van de december-wandeltocht van DOS. Toen de MWH-groep Ruurlo bij de winterwandeling rondom De Wildenborch begon te blazen, deed Lochem met gastblazers mee en omgekeerd zorgde Ruurlo voor extra blazers in Zwiep.

30 Jaar geleden kwam ik met mijn gezin op 't Holtslag wonen en raakte diep onder de indruk van het Midwinterhoornblazen rond De Wildenborch. Dinant Beunk zorgde voor een blaasbare Midwinterhoorn en vanzelf werd ondergetekende enthousiast lid van de Lochemse groep. Tijdens de verbouwing van onze boerderij negen jaar geleden, lieten wij de oude waterput herstellen. Hier klinkt vanaf Eerste Advent tot Driekoningen dagelijks de Midwinterhoorn.

Als voorzitter van de Midwinterhoorngroep Lochem en Omstreken sta ik pal voor het betekenisvol gebruik van waterputten. Tot het passende gebruik behoort allang niet meer het water kunnen putten, want voor drinkwater zijn we aangewezen op de waterleiding. Hooguit voor het water geven aan siergewassen in de tuin en groenten in de moestuin, mits het water O.K. blijkt. Maar Midwinterhoornblazen boven de put is natuurlijk net zo'n traditie als het koesteren van een oude waterput op de originele plek.

Toen ik onlangs via Skype bestuursvergadering had – vanwege corona wilden we geen risico's lopen – kwam de vraag: "Kunnen wij dit seizoen van Eerste Advent tot Driekoningen wel op de Midwinterhoorn blazen?" Het ziet er naar uit dat het optreden bij Kerstmarkten en Kerkdiensten terugloopt tot nul, terwijl wandelingen en buiten blazen voor zorgcentra net iets meer kans maken nog doorgang te vinden. Vandaar dat we besloten om zonder publiciteit als een soort FLASH MOB te zullen blazen op passende plekken zodat er geen massa's mensen op af kunnen komen. Dat idee blijkt ook bij andere Gelderse Midwinterhoorngroepen te leven.

Zelf verkeren we vanaf de Mosselseweg via de Polsteeg tot aan kasteel De Wildenborch te Vorden in de omstandigheid dat hier op rij negen waterputten (ja, je leest het goed) hebben. Dat betekent dat wij bij de eigenaren toestemming vroegen om komend seizoen op een dag dat er een evenement uitvalt, bij die waterputten te mogen blazen. Alle boerderij-bewoners hebben daar positief op gereageerd. Nu wil het geval dat er één (tiende) familie is die nog wel over een waterput "ondergronds" beschikt, afgedekt door een betonnen deksel, maar daar ontbreekt de gemetselde putrand, te weten de familie Schreuder, op het erve Doeschot, Polsteeg 5, Barchem.

Laatst ging daar de metselaar op bezoek die negen jaar geleden onze waterput op 't Holtslag opnieuw heeft opgemetseld. De familie Schreuder wil graag ook zo'n putrand herplaatsen. Onze metselaar kan die vóór Eerste Advent vakkundig reconstrueren. We hoopten geschikte stenen te vinden en hergebruiken opdat straks de Midwinterhoorn zonder onderbreking weer van boerderij tot boerderij te horen zal zijn. Maar klopt dit wel met de geschiedenis? We wilden dolgraag weten sinds wanneer er op Doeschot wordt gewoond. Het gaat er om dat het herstel van de putrand geen onzinnige toevoeging is bij deze ondergronds nog bestaande waterput.

Gerda Rossel, onze vraagbaak over de wijde omgeving als het gaat om de bewoningsgeschiedenis, bracht uitkomst. Zij schreef: "Wat het erve Doesschot betreft, dat is 160 jaar oud en werd in 1860 betrokken door Jan Hendrik Teunissen, de overgrootvader van Henk en Eppie Teunissen." Gelukkig heeft de familie Schreuder, eigenaar van deze boerderij "Doeschot", Polsteeg 5, besloten om de putrand bijtijds te laten herstellen. Na gereedkomen van de putrand zal deze waterput voor het eerst ingeblazen worden. Het is uitdrukkelijk NIET de bedoeling om aan de gekozen datum voor dit gebeuren ruchtbaarheid te geven. Wij plannen dit uitsluitend om de leden van onze eigen Midwinterhoorngroep de kans te bieden de traditie geheel traditioneel te beleven. Maar hopelijk komt er een registratie van dit geheel tot stand, die daarna wellicht op ruime schaal bekeken en beluisterd kan worden. Via de website <http://www.midwinterhoorngroeplochem.nl/> volgt mettertijd een verslag van deze bijzondere gebeurtenis.

Tot horens, Jacobus Trijsburg
Polsteeg 8, 7244 PX Barchem
T 0575 – 55 64 17 / M 06 – 46 32 31 03

Droogte in de Achterhoek

We hebben er allemaal mee te maken en het is ook overal te zien: de Achterhoek heeft te lijden onder grote droogte. Het grondwaterpeil is onrustbarend gedaald en heeft de afgelopen winter ook niet het 'oude' peil weten te bereiken. De drinkwater onttrekking, het aanhoudende warme weer en de geringe regenval deze zomer heeft ervoor gezorgd dat –voor het derde jaar op rij– watergangen, vijvers en beken droog vielen. De boeren moesten hun land besproeien om te proberen verdere uitdroging tegen te gaan. De natuur lijdt er zwaar onder. Ook dat is overal zichtbaar.

Op de Wildenborch is de verdroging al vele jaren zorgwekkend. Niet alleen de laatste jaren. Ingrepen van het Waterschap in het verleden om de afwatering te bevorderen, ten dienste van de landbouw, deden zodanig goed hun werk dat het oude bos, de ondergroei en het leven in de waterpartijen er onder leden. Ook de kikkers – beschermde soorten als de boomkikker en de groene kikker – en de salamanders – waaronder de beschermde kamsalamander – hadden het zwaar. Eigenlijk leed de hele natuur onder het lage waterpeil, dat vanaf het voorjaar werd gerealiseerd.

Hoewel wij begrip hadden voor de tegenstrijdige belangen die hier speelden, hoopten wij al vele jaren vurig dat er een oplossing gevonden zou kunnen worden. Die diende zich enkele jaren geleden aan, toen het Waterschap Rijn en IJssel in samenwerking met de Provincie Gelderland het project 'Landgoederenzone Baakse Beek' startte en op zoek ging naar een voor de diverse partijen in het gebied bevredigende oplossing. In dat kader is er gestart met het maken van ontwerpen voor de Wildenborch en omgeving. In overleg met de eigenaren van omliggende gronden en met landgoed de Wildenborch is het project 'Herstel en ontwikkeling natte natuur de Wildenborch' opgetuigd en vanaf september tot half oktober uitgevoerd.

Iedereen heeft het grote bord kunnen zien staan in het weiland langs de Wildenborchseweg en de werkzaamheden kunnen volgen. Nu het werk is afgerond, hopen wij het water in het voorjaar langer vast te kunnen houden. De bomen kunnen dan goed in hun blad komen en voldoende water opnemen om de zomer gezond door te komen. De onderbegroeiing, de reptielen, de vlinders en de insecten, kortom de hele natuur zal er van kunnen profiteren.

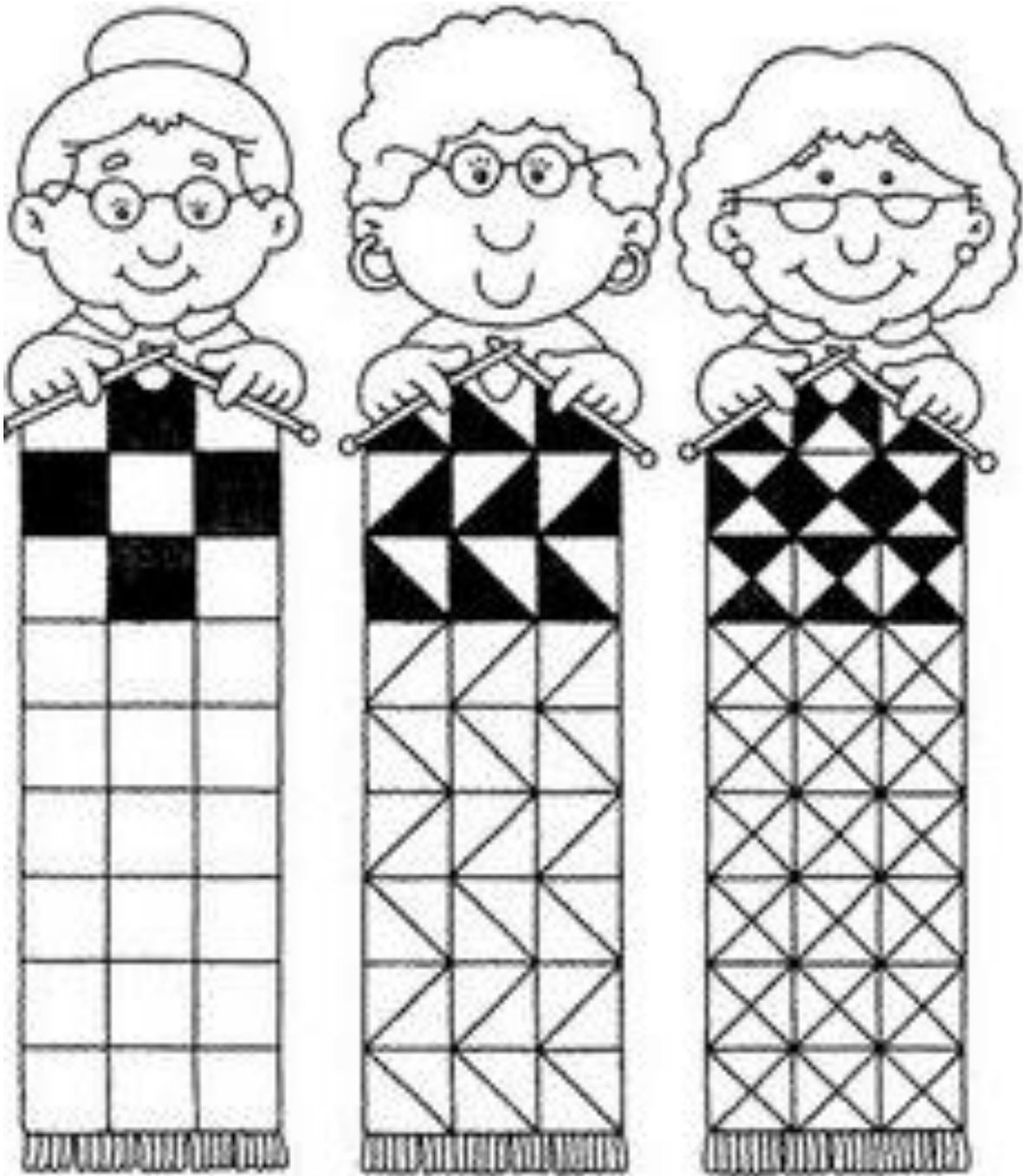
Er is rekening gehouden met de wensen van de eigenaren van omliggende gronden – veelal boeren – en er is ruim de gelegenheid geboden om de projectplannen in te zien en er opmerkingen over te maken. Wij vertrouwen wij erop dat dit project hierdoor bijdraagt aan de kwaliteit van de natuur, de cultuur en de beleving van de Wildenborch in de ruimste zin van het woord.

Jennine Staring
De Wildenborch

Kinderpagina

Deze oma's breien lekkere warme sjaals voor de winter.

Kun jij ze helpen dit patroon af te maken?

Buiten – gewone planten

Hulst (en nog een beetje vlierbes)

Helaas is het er niet van gekomen om die lekkere vlierbesssiroop te maken, nou ja in enige hoeveelheden. Of de vogels waren me te snel af (je kunt ook uiteraard beargumenteren dat ik te langzaam was), of de bessen waren helemaal gekrompen door die droogte van de zomer. Ik was helemaal naar de Wiersse gegaan om te kijken of het buurlandgoed wat meer te bieden had. De bessen die er hier en daar zielig bijhingen heb ik wel geplukt. Ik had me er zo op verheugd dat ik hun uiterlijk voor lief nam. Toen eenmaal thuis toch een beetje water en een beetje suiker erbij gedaan om een siroop maken, maar met lage verwachtingen. Maar toch, tot mijn verbazing was de siroop – alle 100ml – echt super lekker. Uiterlijk is blijkbaar niet alles, ook onder de vlierbessen.

Wat niet lijkt te lijden onder de droogte is de hulst. Deze is trouw in blad gebleven en heeft zich de aanhoudende droogte goed weten te doorstaan. Het is daarom misschien niet gek dat deze inheemse struik van oudsher geassocieerd wordt met het eeuwige leven. Men zegt dat wanneer in de nabijheid van het huis geplant, de hulst het huis zal beschermen. Kan in ieder geval geen kwaad.

De bladeren van de hulst zijn wintergroen en de vrolijke rode bessen komen alleen voor op de vrouwelijke struiken. Hoewel mooi, zijn de bessen niet om van te snoepen want ze zijn redelijk giftig. Het is natuurlijk een van de meest geliefde planten tijdens de kerstperiode. De meesten van ons zullen de blaadjes associëren met mooie kerstkransen, maar hulst heeft ook connecties met het Christendom als symbool van de dood van Jezus.

Legenda vertelt dat de hulst ontkiemde in de voetstappen van Jezus, en dat deze zijn toekomstige lijden voorspelde. De stekende bladeren zouden de doornenkroon representeren, de bessen druppels bloed.

Hoe dan ook brengt deze mooie struik warmte en plezier tijdens de donkere dagen in december.

Jessica Cundall

Postvak In

- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]

[Redacted]

[Redacted]

[Redacted]

Een diepgravend gesprek en de Achterhoekse Vlag (Deel 2)

Waar komt toch dat Stiepelteken of Schuinkruis vandaan .....en zijn er hier in de Wildenborch nog sporen van te vinden??

Over de herkomst doen uiteenlopende verklaringen de ronde. De minst waarschijnlijke is wellicht de link naar het Andreaskruis. De apostel Andreas is op een schuinkruis gekruisigd. In de Achterhoek is echter niet één kerk aan hem gewijd.

Everhard Jans schreef het genoemde boek waarvoor zijn vader Jan Jans tekeningen vervaardigde. Al tekenend creëerde Jan Jans een omvangrijke documentatie van Oost-Nederlandse geveltoptekens en stiepeltekens. Bij zijn dood in 1963 waren dat 350 Geveltoptekens en 50 Stiepeltekens. Bij de ornamentiek op de stiepel blijken zandloper en maalkruis inwisselbaar, het maalkruis is ouder dan de zandloper. Op blz. 113 van het boek is als oudste het maalkruis uit het Rijksmuseum te Enschede te zien dat uit 1637 dateert. Op de stiepel van het erve Olde Geerts te Brecklenkamp staat een zandloper uit 1660. Voor herleiding naar een onheils- of een geluksteken steunen we enkel op vermoedens. De waardering van het streekeigene is er niet minder om. Dat blijkt uit het draagvlak voor de Achterhoekse Vlag.

Hendrik Willem Heuvel schrijft in zijn meesterwerk *Oud-Achterhoeksch Boerenleven*: *'In zoo'n stiepel, door ons middeler of middeldure genoemd, ziet men hier steeds een figuurtje uitgesneden, dat veel overeenkomst heeft met een zandloper. Dit 'runenschrift' werd zeker ook afwerende kracht toegekend.* Jan ten Holt, expert in Scandinavische talen en runen-schrift, meldt dat het hier gaat om de eerste letter van *gebo*, dat gave of gift betekent. Ook wel te verstaan als godsgeschenk. Het heeft in ons dagelijks leven een alarmerende betekenis: Plekken waar men niet mag parkeren zijn voorzien van een schuinkruis. Rood-wit-geblokte kruisen bij spoorwegovergangen, het matrixbord boven de snelweg met een rood kruis, huishoudmiddelen die risico's met zich meebrengen, alles krijgt een waarschuwing mee via het maaltteken. *'Een teken dat afweert, beveiligd ook'*, zegt Jan ten Holt.

Gevel- en stiepeltekens in Oost-Nederland, dat in 1973 verscheen, staat stil bij de negatieve beeldvorming in relatie tot de verklaring van bepaalde elementen in de ornamentiek, in het bijzonder bij mogelijke relaties met het 'runenschrift'. Everhard Jans vindt er geen doekjes om dat de ideologen van de nazi-beweging de volkscultuur hebben misbruikt en voor hun karretje gespannen. Dat maakte onderzoek en actie tot behoud van het streekeigene in de ogen van derden verdacht. Immers verwijzen naar mogelijk voorchristelijke lees Saksische e/o Germaanse oorsprong kon niet op bijval rekenen. Jan en Everhard Jans trokken zich van zulke verdachtmakingen niets aan.

Het nader onderzoek wordt doorgaans aan liefhebbers overgelaten. J.W. Scholtz te Winterswijk is zo'n gepassioneerd onderzoeker.

Ieder huisje heeft z'n kruisje

In overdrachtelijke zin betekent deze uitdrukking dat iedereen wel iets naars kan overkomen. Merkwaardig eigenlijk dat het stiepelteken mensen tegen onheil zou beschermen en dus geluk brengen, terwijl die spreuk het tegendeel claimt: geen huis blijft onheil bespaard.

Muurankers laat-middeleeuws

In de Late Middeleeuwen begon men muurankers toe te passen bij de constructie van gebouwen. Daarmee koppelde men de stenen wanden aan houten balken. De oudste muurankers dateren uit de 13e eeuw. Vanaf circa

1550 werden steeds meer muurankers gebruikt en heel vaak met de beitel voorzien van (maal)tekens

Groot is de verbazing als blijkt dat er ook muurankers bestaan waarop géén kruisen zijn afgebeeld maar één enkele schuinstreep. Smid Harm Struik, die nieuwe muurankers mocht smeden bij de restauratie van het huis van Willem van Oranje in Dordrecht, verklaarde dat men muurankers met kruisen vond bij huizen van rooms-katholieken en met schuinstreep op huizen van calvinisten. Volgens hem hoefden de muurankers voor de Prins van Oranje daarom geen kruis te dragen en smeedde hij nieuwe met schuinstrepen. Dat is kras!

Als je dit allemaal leest. Wat is het dan prachtig dat onbewust het ontwerp van Paul's Achterhoekse Vlag hier volledig bij aansluit. Het is dus dubbel een ACHTERHOEKSE VLAG.

En nu nog wat:

1. Vlaggen die altijd buiten hangen gaan maar een 5 maanden mee. De kleuren worden flets en ze rafelen. Dat zie je hier dus inmiddels duidelijk!. Advies: Schaf een of tweemaal per jaar een nieuwe aan!! Koop zo'n vlag!!
<https://achterhoeksevlag.nl/koop-zon-vlag/>
2. En wie is die Kompaan die mij dit alles vertelde? Jacobus Trijsburg uit de Polsteeg. Een groot en gedreven kenner van al dit soort zaken. Met zijn toestemming en met al zijn gegevens heb ik dit in elkaar gedraaid. Kijk op zijn prachtige site van het Woud der Verwachting: <http://www.hetwoudderverwachting.nl/achterhoekse-vlag.html>
3. En weet je of er hier in de buurt muurankers met dit kruis of andere maaltokens en/of stiepeltekens zijn te vinden laat dat dan graag even weten. Dank.

Landrot
bengodtschalk@gomacn.nl

Wildenborch-Quiz (slot)

Rode Beek, Wrange Bult, Zwarte Kolk ...

Waar is dat?

Wij deden deze zomer een spookwandeling bij Hummelo. Eerst langs de Rode Beek ten westen van Hummelo. Bij Laag-Keppel liepen we langs de Oude IJssel. Daar draait een watermolen die uiteindelijk op windkracht blijkt te werken. (voor wie niet in spoken gelooft: een windmolen houdt een klein poldertje droog, zodat water van de Oude IJssel in kan stromen en het rad van de watermolen laten draaien). De tocht ging verder langs kasteel Keppel naar de Wrange Bult. Daarop had de heer van Keppel een galg staan. Best wrang dus. Nu is er een sterrenbos met onder meer een rechte zichtlijn tussen het kasteel Keppel en de kerktoren van Hummelo. Langs twee spookmeertjes, de Zwarte en de Witte Kolk, kwamen we terug in Hummelo. We hadden geluk. We werden niet het water in gesleurd.

Bent u niet bij Hummelo geweest, maar fietste u wel langs al die mooie straatnamen in onze eigen omgeving? Prachtig hoe de omgeving en historie in die namen weergegeven worden.

Spitten kan soms nodig zijn om de betekenis te achterhalen. Heel soms letterlijk.

Zo was ik ooit in/op Blauwgrond. Dat is een wijk aan de noordkant van Paramaribo, hoofdstad van Suriname. Ik was daar om samen met de Surinaamse Watermaatschappij drinkwaterpompstations te verbeteren. Eén ervan staat dus in Blauwgrond. Om te weten hoe een leiding precies liep, staken we een spa in de grond en na twee scheppen werd ons de naam duidelijk. Er kwam prachtige blauwe zeeklei tevoorschijn.

Sommige namen zijn uniek. Anderen komen meer voor dan je denkt. Zo is er twee keer een Wildenborchseweg, maar is er slechts een Wildenborgseweg. Er zijn liefst zeven wegen die Vordenseweg heten en ook zeven met de naam Lochemseweg. Bijna alle wegen leiden naar Vorden of Lochem.

Ook Sterrenbossen zijn er meer. Behalve bij Keppel is er in onze omgeving een bij Ampsen en een bij Dieren. Deze landschapsstijl diende de jacht. Vanuit het midden kon je alle kanten uitkijken naar wild.

Hessenwegen

Bijzonder zijn ook de Hessenwegen. Niet als resultaat van de brainstorm van ijverige straatnamcommissies, maar als historische aanduiding. Over deze wegen werden goederen vanuit Duitsland vervoerd van en naar handelssteden in ons land. De wagens waren groot en zwaarbeladen. Ze hadden een grotere spoorbreedte dan gebruikelijk. Ze werden door vier of meer paarden voorgetrokken. Vanwege hun grootte en gewicht mochten ze niet over de gewone wegen en dus ontstond er een apart wegennet met eigen pleisterplaatsen.

Midden tussen Keppel en Hummelo loopt een Hessenweg. Maar ook bij Lochem kun je er vinden.

Die bij Hummelo kwam van Aalten en Zelhem en ging verder naar Doesburg, om daar de IJssel over te steken en dan langs het zuiden van de Veluwe naar Barneveld en Amersfoort te gaan. Verder westelijk was de grond te week voor het zware transport. Van Amersfoort ging het daarom per schip verder naar Amsterdam en daarna eventueel overzee.

Het vervoer ging niet makkelijk. De wagens waren zwaar, de wegen slecht. Vaak moesten er reparaties uitgevoerd worden en voortdurend waren de voerlieden bedacht op struikrovers. Er waren dus plekken nodig waar de wagens gerepareerd konden worden en de voerlieden en wagens veilig konden overnachten.

Bij Heelweg-Oost ligt nog steeds "De Radstake", nu een herberg en restaurant. Toen naast een pleisterplaats, een plek waar gevangen genomen struikrovers heengebracht werden om berecht te worden. Daar eindigden de schuldige schurken op het rad en werd hun kop op een staak tentoongesteld als waarschuwing.

De Hessenwegen liepen om de meeste plaatsen heen, maar merkwaardig genoeg kwamen de wagens in Zelhem pal langs de kerk.

Op dezelfde route de halte "Het wapen van Heeckeren". Daar staat nog een doorrijshuur waar de wagens 's nachts veilig gestald konden worden. Zonder keren reden ze de volgende dag aan de andere kant de schuur weer uit.

Eenmaal over de IJssel kon ook een noordelijker route gekozen worden. Langs "De Woeste Hoeve", een eenzaam bouwwerk in een verder lege, woeste omgeving. Dwars over de Veluwe naar Barneveld. En in Ter Schuur (8 km ten oosten van Amersfoort) stond mogelijk net zo'n schuur als bij het Wapen van Heeckeren. Er was daar ook een tol in de Hessenweg.

Een heel andere route kwam langs Borculo, langs de oost- en noordkant van de Lochemse berg, waar nu nog benoemde Hessenwegen zijn, naar Deventer. De Berkel kon in de winter alleen overgestoken worden via de Spitholterbrug, bij Almen. De Bakkersteeg in Almen was ooit een Hessenweg.

De Spitholterbrug is vernoemd naar de boerderij direct ten zuidoosten van de brug. Op deze boerderij (toen eigendom van Zutphen) beheerde men lang de sleutel van de slagboom van de brug. De goederenstroom naar Zutphen ging vooral per Berkelzomp over De Berkel. Die naar Deventer over de weg en dus over de Spitholterbrug. Zutphen meende het recht te hebben de Berkelbruggen te mogen afsluiten, tot ongenoegen van Deventer. De rivaliteit liep zo hoog op dat er in 1703 een heuse slag om de Spitholterbrug werd uitgevochten. Zutphen won, maar kon niet verhinderen dat de brug toch weer opgebouwd werd. Tussen 1703 en 1712 werd de brug herhaaldelijk afgebroken (door Zutphen) en weer hersteld (door Deventer). In 1712 werd de vrede getekend en kwam er een ophaalbrug.

Dit was de laatste Wildenborch-Quiz.

Met graagte heb ik u meegenomen in onze omgeving en hoe het heden zich spiegelt in het verleden. Ik hoop dat u ook genoten heeft.

In een andere vorm ziet u mij vast weer terug in uw Wildenborcher.

Rik Mars
rik.mars@hotmail.com

Leef in vrede

Eén van de voorgaande jaren besloten mijn vrouw en ik om de Kerstdagen door te brengen in de buurt van mijn geboorteplaats Winterswijk.

We logeerden daar in het buurtschap Het Woold. Ons onderkomen was een prachtig omgebouwde Schoppe (dat is een verbouwde boerenschuur). De ligging van de Schoppe was werkelijk prachtig, aan de rand van het mooie natuurgebied 'de Bekkendelle'.

Winterse omstandigheden dwongen ons ertoe om de enorme houtkachel in de Schoppe voortdurend flink op te stoken en het vuur ook gedurende de nacht gaande te houden. Dat lijkt misschien lastig, maar mijn vrouw en ik vonden het eerder romantisch en behaaglijk dan vervelend. We genoten van de rust en de diepe stilte die ons daar in Het Woold omgaf. We voelden ons enkele dagen volledig afgesloten van de wereld.

Het werd Kerstavond en na een gezellige avond ging ik rond middernacht nog even naar buiten om ons hondje uit te laten. Doodse stilte om ons heen. In het open veld, op enige afstand van de Schoppe stond de hond plotseling stil en luisterde naar iets wat kennelijk z'n aandacht had getrokken. Ik werd natuurlijk ook alert, want je weet uiteindelijk maar nooit, maar toen werd het duidelijk.

Van ver hoorde ik flarden muziek die op de wind meegevoerd werden en duidelijk van grote afstand kwamen. Verder lopend in het open veld kon ik de ver weg gespeelde melodieën bij vlagen herkennen: Stille nacht, de Herdertjes lagen bij Nachte en het Ere zij God.

Later hoorden we dat het traditie is dat de jeugd van het fanfarecorps uit Winterswijk in de Kerstnacht vanaf de trans van de toren van de Jacobskerk een openlucht kerstconcert geeft. En in die stille nacht waren de klanken tot in Het Woold hoorbaar.

Toen ik daar zo alleen onder de sterrenhemel stond en de klanken op me in liet werken, gingen mijn gedachten onwillekeurig lange tijd terug, naar 1950 of daaromtrent. Even was het net alsof ik samen met mijn moeder en mijn broertje de Kerstnachtdienst in dezelfde kerk bijwoonde. Beelden van toen kwamen terug. In de Kerstnacht liepen wij dan dwars door het dorp naar de kerk. Overall lampjes en kaarsen en etalages in kerstsfeer. En in mijn beleving lag er toen ook altijd sneeuw met Kerst. Met z'n drieën arriveerden we in een bijna volle kerk en konden we nog net in een bank schuiven die leeg was. Precies achter een dikke pilaar, met als gevolg dat we de dominee wel konden horen, maar niet zien.

Maar voor een kind waren er zoveel indrukwekkende dingen. De bomvolle kerk, het orgel, de warme sfeer en al die mensen die uit volle borst het Ere zij God zongen over Vrede op Aarde, in de mensen een welbehagen. Ja, aan vrede hadden de mensen uit dit grensdorp grote behoefte, zo'n 5 jaar na de Tweede Wereldoorlog.

Mijn gedachten dwaalden verder. Naar mijn vader die 40 jaar later overleed. Met terugwerkende kracht bekwam mij het schuldgevoel dat ik hem in die periode kort voor zijn dood veel te weinig heb opgezocht.

Weer 10 jaar later stierf mijn moeder. Bij het zoeken in allerlei papieren en polissen vond mijn broer een enveloppe, met daarop de afbeelding van een bloem en daarin een kaart die je iemand bijvoorbeeld voor zijn verjaardag stuurt.

Op de ene helft van de kaart had ze de wens geschreven om na haar dood gecremeerd te worden met daarbij de muziek die ze voor die gelegenheid had uitgezocht.

Op de andere zijde stonden de woorden: "leef in vrede met elkaar"!

Een oproep aan haar zonen om de onderling vrede te bewaren, eigenlijk niet nodig, want de relatie was prima, maar toch....!

Ik kon mij in de stilte van het nachtelijke Woold heel goed voorstellen hoe mijn moeder die boodschap had opgeschreven, alleen aan tafel zittend, onder de plastic lamp, op tafel het smyrna kleed en zich afvragend hoe het na haar overlijden zou gaan met haar jongens. Een boodschap uit de grond van haar hart, ingegeven door zorg en liefde voor haar kinderen.

En gebaseerd op een leven waarin ze genoten heeft van de liefde en het respect dat zij op haar beurt van haar kinderen ondervond. U kunt zich voorstellen dat deze simpele kaart van mijn moeder voor mij heel veel betekend. Het mooiste uit haar nalatenschap.

Het is een leidraad voor me geworden: Leef in Vrede.

Daarvoor is wederzijds respect nodig. Respect en liefde.

Op deze avond, met mooie liederen in het teken van het feest van de vrede, gun ik alle kinderen zo'n kaart van hun ouders.

Misschien wordt het dan toch nog wat met die vrede die we allemaal zo graag willen

Lodewijk Vredenberg

In 2020 herdenken we het beëindigen van de Tweede Wereldoorlog, 75 jaar geleden. We vieren dat we sindsdien weer in vrijheid kunnen leven. Vorden werd op Paaszondag 1 april bevrijd en Lochem de dag erna op tweede Paasdag 2 april.

Wij geven dit jaar in alle vier edities van de Wildenborcher aandacht aan oorlogs- en bevrijdingsherinneringen uit onze buurt.

Op de volgende 10 pagina's het vierde, tevens laatste deel.

‘t Nijland’ in oorlogstijd

Jantje Nijenhuis-Regelink geeft me een elleboogstoot bij binnenkomst in haar huis in Vorden. Dat doet ze ook met alle kleinkinderen, dat is nu het begroetingsritueel in deze coronatijd. Ze is bijna 90 en doet alles nog zelf.

De cake staat al klaar voor bij de koffie en we gaan ervoor zitten. Ze vertelt graag. Ze was 9 jaar toen de oorlog uitbrak en tijdens het gesprek komen diverse flarden daarvan voorbij.

Jantje woonde samen met nog 3 oudere zussen, een jongere broer en zusje aan de Nijlandweg in huis ‘t Nijland’ uit 1789. Annie woont er nog steeds, ze was de Benjamin. Ik bezoek ze later op deze geboorteplek om het verhaal nog eens samen door te nemen.

Jantje trok veel op met Gerrit Nijenhuis, die op ‘t Hogeveonder’ woonde. “We deden alles samen, al sinds mijn 2^e levensjaar”, zegt ze. Samen doorliepen ze de Prinses Julianaschool, zaten op catechisatie en deden samen belijdenis. Eerst hadden beide nog verkering met anderen voordat ze elkaar het JA woord zouden geven. Dat was toen nog lang niet, het was oorlog en er gebeurde veel.

Kinderen uit de buurt kwamen altijd graag spelen op de boerderij van Jantje. Haar vader had van alles voor de kinderen gemaakt op het erf en dat was natuurlijk super aantrekkelijk. Zo was er bijvoorbeeld een schommel en een wip wap. Moeder kookte vaak rijstepap en dan nodigde ze Gerrit ook uit om mee te eten, die daar geen nee tegen zei.

Ze hadden drie paarden die onder andere gebruikt werden om de haver en rogge van het land te halen. Ook aardappelen en mangels (voederbieten) verbouwde haar vader op zijn 9 hectare grond. Allemaal waren ze dol op het jongste paard, Ellie. Ze konden lezen en schrijven met het beest. Het was alsof het een soort wijsheid had en je goed leek te begrijpen. Juist dit paard werd op een keer door de Duitsers meegenomen. Ze hebben allemaal staan huilen als kleine kinderen. Later heeft vader nog gezocht naar het paard, het zou achter Doetinchem ergens ondergebracht zijn. Maar helaas.

Wat weet ze nog van de oorlog?

Ze ziet nog voor zich dat de letters van de Prinses Julianaschool in cement werden verborgen door de Duitsers, die zich daar op een gegeven moment hadden ingekwartierd.

De school was tot 1944 gewoon open, totdat de Duitsers er zaten. Daarna is nog in de zomermaanden schoolles gegeven op een schapenweide bij de boerderij van Jan Lindenschot. Ze zaten op schoolbanken middenin het weiland. De klas bestond uit 11 leerlingen. Ze weet nog goed dat meester Dirkze hoofd van de school was en juffrouw Schuileklopper was zijn vrouw en deze gaf handwerkles. Beiden kwamen uit Haarlem. Jantje laat nog een borduurwerk zien waar in kruissteken ‘de Wildenborch’ op staat. Al 80 jaar oud.

Ze weet nog goed dat ze om 4 uur ’s nachts een keer wakker schrokken van een klap. Was er soms een paard losgebroken? Het bleek dat de brug bij Vorden opgeblazen was door de Duitsers.

Voor dit soort dreigingen had vader een schuilkelder gebouwd, waar ze op dat soort momenten in schuilden. Het was groot en lag op zo’n 10 meter afstand van de boerderij.

Ook ziet ze nog voor zich dat, onderwijl het vegen van de stoep en dat haar oudste zus Marie haar zusje op de tafel stond te wassen, er een Duits vliegtuig neergehaald werd door de Engelsen. Het was 1944. Het vliegtuig stortte vlak voor de boerderij neer op zo’n 50 meter afstand en gleeed nog eens 50 meter door.

Ook weet ze nog te vertellen dat ze een keer samen met Gerrit bij Oplaat was, de bakkerij en kruidenierszaak destijds aan de Wildenborchseweg. Een Duitser nam de fiets van Jantje mee.

Toen hij even later ook de fiets van Gerrit meenam, die hij tegen het huis (Hogevonder) aan had gezet, rende Gerrit achter hem aan en trok zo die Duitser van de fiets, die vervolgens het bos in vluchtte.

In 1943 trouwde haar zus Riek, omdat ze zwanger was. Ze noemt het een gedwongen huwelijk, net als van haar oudste zus Marie, die in juni 1944 eveneens 'moest trouwen' en in september haar eerste kindje kreeg.

Vader reed elke dag door de Wildenborch om de volle melkbussen op de halen voor de zuivelfabriek. Dat was niet helemaal veilig. Hij werd wel eens beschoten door de Duitsers onderweg. Gelukkig liep dit goed af. De kogels vond hij terug tussen de melkbussen.

De bevrijding van de Wildenborch was met Pasen 1945: op 2 april om precies te zijn. De Canadezen, die zich ophielden bij het zwembad in Vorden, trokken van daaruit op richting Ruurlo en Lochem.

Wat er daarna gebeurde, heeft toch wel het meest indruk gemaakt op Jantje. Ze verloor haar zus Willemien en ze weet het nog als de dag van gisteren.

Het gebeurde nog geen 2 maanden na de oorlog, op 30 mei 1945. Ze werkte als dienstmeisje in het huis van juffrouw Meinen, de onderwijzeres van de Prinses Julianaschool. Juffrouw Meinen woonde naast het huis van Oplaat en ze woonde er met haar oude moeder, die Willemien dan ondersteunde. Ze was die ochtend bezig met het verven van een rok in een ijzeren bak, waar warm water in verhit werd.

Dat gebeurde op de kachel en nadat ze de ring van de kachel af haalde*, kwam die in contact met ontvlambaar kruit dat ernaast stond, waardoor er een steekvlam ontstond en haar rok in de fik vloog. Van schrik rende ze naar buiten toe. Vanaf de boerderij van Schreevoord werd het gezien. Men riep haar toe om in de sloot te springen, maar dat lukte niet, omdat het erf was omzoomd. Mevrouw Oplaat kwam vervolgens aansnellen met een deken maar ze kon niet goed dichtbij Willemien komen, die door het dode heen was. Wel 10 emmers water werden over haar heen gegooid. Mw. Lenselink van de Mosselseweg, die toevallig bij Oplaat in de winkel was, haalde direct haar moeder van de Nijlandweg erbij. De Canadezen, die haar kenden van een keer bonnen halen bij het zwembad, hebben Willemien naar het ziekenhuis in Lochem gebracht, samen met haar moeder en haar oudste zus Marie. Ze zei toen tegen haar moeder: 'Mama ik word toch wel weer beter hè?' Een zin die Jantje zich altijd zal herinneren.

De dag daarop is ze al overleden. Heel triest. Het was zo'n mooie meid, zegt Jantje. Haar moeder heeft dit grote en gruwelijke verlies haar hele leven meegedragen. Wekelijks bezochten moeder, de vriendin van Willemien (ook Willemien genaamd, zus van Jan Lindenschot) en Jantje het graf. Later werd moeder blind. Alsof ze eventueel bijkomstig leed niet meer goed aan kon zien.

Jantje laat een prachtige foto van haar zien. "Het was toch zo'n mooie meid, de mooiste van ons allemaal".

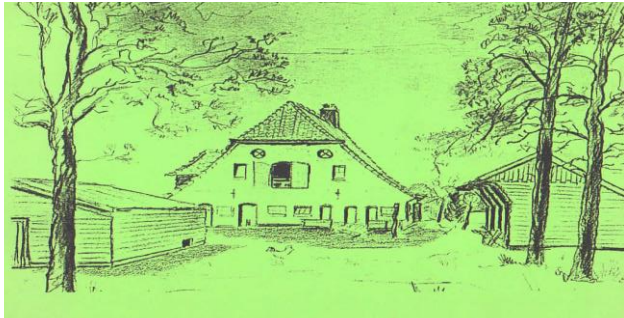
Kathy de Vries

*Dit stond onjuist beschreven in de Wildenborcher van september 2020 (pagina 33), op verzoek van Jantje Nijenhuis gerecificeerd.

Overval op Boerderij 'Het Wilde Zand' in juli 1944

Het huis aan de Ossenbeltsdijk staat er nog, er omheen zie je nu alleen maar paardenweilanden.

In de tijd dat Johan en Lydia Boesveld met hun kinderen Han, Dick en Henk er woonden was het een boerderij en tevens pensionboerderij. In 1944 vond een overval plaats waarbij Johan Boesveld en 2 onderduikers werden opgepakt.

In de Wildenborcher van maart 2010 schreef Han Boesveld over de periode 1939 tot 1954 waarin de bouw van de boerderij maar ook de overval verhaald wordt.

Deze keer een paar ooggetuigenverslagen van pensiongasten en van een buurtgenote van toen. Met goedvinden van Dick Boesveld overgenomen uit het reünieboekje van 1990; enkele passages:

Het was de avond van de 26 juli 1944. We waren met z'n allen bij elkaar en vierden de verjaardag van de vrouw des huizes: Lydia Boesveld. Er heerste een opgewekte, vrolijke stemming. Het was D-day geweest en de geallieerden rukten in Frankrijk op; we dachten dat de oorlog spoedig tot het verleden zou behoren. Op een gegeven moment, het zal ongeveer half elf geweest zijn, want het was al donker, ging ik naar buiten. Toen ik in de richting keek van de weg die voor het huis langs liep, zag ik plotseling op een rij 6 à 8 lichten van zaklantaarns die op de boerderij afkwamen. Het flitste door mijn hoofd: dit is mis! Ik rende weer naar binnen maar tegelijk kwamen, van de andere zijde, de Duitsers met getrokken pistool en vergezeld van plaatselijke N.S.B.'ers binnenstormen. We werden gesommeerd: 'Hande hoch'. Johan Boesveld was verraden. Samen met twee onderduikers werd hij weggevoerd. Die laatste blik naar zijn vrouw Lydia zal ik nooit meer vergeten.....

Overal in de Wildenborch waren nogal onderduikers. In 1944 kregen wij (fam.Oplaat) ook een onderduiker: Siep v.d. Heide. Als er bericht van een razzia kwam, dan ging Siep op 't Kasteel slapen, want daar was het veilig, want die dikke muren beschermden tegen bomscherven. Het was een nare spannende tijd, maar wel met heel veel saamhorigheid!

Op 26 juli '44 had Lydia Boesveld van 'Het Wilde Zand' alle onderduikers die ze kenden uit de buurt uitgenodigd voor haar verjaardag. De volgende morgen hoorden we dat er door verraad onderduikers en ook Johan Boesveld waren opgepakt!

Ik weet alleen de naam van Johan Klein Geltink nog. Ab van Ginkel was bij Wiltink ondergedoken en was ook uitgenodigd. Maar hij had het helemaal vergeten omdat hij erg druk was met timmeren in de schuur. Hij was de dans ontsprongen! De volgende avond was ik bij 'Schreevoort' melk halen. Toen kwamen de N.S.B.'ers uit Lochem, huiszoeking doen! Maar vonden uiteraard niets, want de jongens waren al lang weer naar een ander adres. Ik weet nog hoe Trui en ik schrokken toen we die 'Heren' zagen komen! Trui ging toen heel "kalm" achter het orgel zitten en begon te spelen! Zulke dingen vergeet je nooit meer.....

Zesentwintig juli 1944; verjaardag van Lydia, toen het noodlot toesloeg. Het was een warme dag; 's avonds werden spelletjes gedaan met de pensiongasten op de deel en buiten. Alle deuren stonden open, er heerste een feestelijke stemming. Het luik boven de paardenstal stond open vanwege de hitte en toen de schemering viel vond de overval plaats.

Het huis werd omsingeld door de landwachten en N.S.B.'ers, de jongens konden niet meer vluchten. Allen werden op de deel gedreven, we waren machteloos. De hele boerderij werd doorzocht. Johan Boesveld, Johan Klein Geltink en Henk Dijkers werden weggevoerd.

Alle pensiongasten hadden een geldig persoonsbewijs of Ausweis. De volgende morgen meldden 2 landwachters aan Lydia: onderduikers houden was niet zo'n ernstig vergrijp, Boesveld zou wel gauw terugkeren.....

Lydia deed veel navraag naar de verblijfplaats van haar man, zij ging naar de Ortzcommandant in Zutphen. Op de fiets zijn we naar Zwolle gegaan, altijd waren de gevangenen weer doorgestuurd. Iedere hoop werd de bodem ingeslagen. Inmiddels was het september geworden, de slag om Arnhem, spoorwegstaking, dulle dinsdag; de oorlog werd steeds grimmiger. De hongerwinter in het westen stond voor de deur. Begin januari kwamen mensen uit het westen eten halen. Wij gingen op de fiets met houten banden en tassen vol met eten naar Amsterdam, waren op tijd terug net voor de IJsselbrug werd afgesloten.

Geruchten gingen: de oorlog kon niet lang meer duren. Er werd een beroep gedaan op Lydia, niet tevergeefs, heel moedig. Twee Duitse deserteurs moesten onderdak. Korte tijd verbleven ze in de hooiberg; dit bleek niet meer veilig, ze overleefden de oorlog in een hol in het bos. Een vliegtuig stortte brandend neer in het bos dicht bij de boerderij.

Begin maart 1945 kwam het bericht: Boesveld is omgekomen, het verdriet was groot, alle hoop was vervlogen ....

Johan Klein Geltink keerde terug. Henk Dijkers is vlak voor de bevrijding omgekomen.

Twee april werd Lochem bevrijd, de vreugde werd getemperd door het verlies.

Korte tijd werd de boerderij commandopost van de Engelsen; in het bos was een kampement van de Tommys. Johan Boesveld trotseerde het gevaar voor zijn eigen leven om andere mensen te helpen en te redden. Hij vond dat dat zijn plicht was en gaf het verder over aan zijn hemelse Vader. Wat heeft die oorlog veel ellende gebracht, hier in gezinnen en elders en nog hoor je over oorlogen. Wij mensen zijn hardleers.

"De nabestaanden, zij hebben levenslang"

Samengesteld door Joke Wiltink

Voedseltochten 1944

Ten tijde van de tweede Wereldoorlog leed de hele Nederlandse bevolking onder de Duitse bezetting. Levensmiddelen waren op de bon en aan alles was gebrek. Later werd het tekort aan voedsel, vooral in het Westen zo groot, dat men bijna onmogelijke tochten ging ondernemen, lopend, met oude fietsen, kinderwagens en handkarren, in de hoop hun schaarse middelen te ruilen tegen voedsel, op het platteland.

Zo ook mijn ouders, die toen op het voormalige Radiozendstation Kootwijk woonden, waar mijn vader werkte. Ook daar was voedselschaarste een probleem. Zelf iets verbouwen lukte nauwelijks op het Veluwe stuifzand en daarom ging mijn moeder op zoek naar voedsel in de omgeving van Apeldoorn. Mijn vader was ondertussen ondergedoken, om te ontkomen aan de Arbeitseinsatz, met mij, zijn pasgeboren dochtertje.

De eerste voedselzoektocht was geen succes. Daarop besloot mijn moeder, samen met een buurvrouw, op oude fietsen, haar geluk te gaan beproeven in de Achterhoek. Als ruilmiddel nam zij zelfgemaakte babykleertjes mee. De wol kaarde en spon ze zelf van vachten afkomstig van de schaapskudde uit Elspeet.

Zo kwamen ze ook een keer in Vorden waar de buurvrouw de bewoners van de Wientjesvoort kende. De dames werden er gastvrij ontvangen en mochten op de boerderij "de Dreiumme" aan de Mosselseweg overnachten. De volgende dag eindigde hun zoektocht in Lichtenvoorde, waarna ze met hun tassen, gevuld met aardappels, wortels, rogge, wat boter en een stukje spek, de lange terugtocht aanvaardden. Gelukkig werden ze niet aangehouden door de Landwacht, Nederlandse collaborateurs, die het voedsel (meestal voor eigen gebruik) in beslag zouden hebben genomen. Nadat ze nog wel bij de IJsselbrug in Zutphen voor een beschieting door een Engels jachtvliegtuig in een greppel dekking hadden moeten zoeken, kwamen de dames tenslotte veilig thuis.

Toen mijn ouders in 1998 in Vorden op de Wehme kwamen wonen en mijn moeder graag fietstochten in de omgeving maakte, herkende zij tot haar vreugde, "de Dreiumme" direct. Voor haar een bijzondere herinnering!

Pat van Tongeren-Ennen

Schuurtje bij het Tolhuis (Ruurloseweg 75)

In dit schuurtje bevindt zich een plank met daarop een inscriptie van een Rotterdammer die hier op 18 april 1945 voedsel kwam halen.

Vermoedelijk staat er: **Jan Blokvoort Speijkstr. 24 Rotterdam Centrum 18-4-'45**
Zowel Blokvoort als Speijkstraat zijn bestaande namen, en die straat ligt in het centrum van Rotterdam.

Kippenhok bij de Wenneker (Ruurloseweg 48)

Volgens Dick Norde heeft een kippenhok op zijn erf in de oorlog dienst gedaan als slaappleats voor mensen uit het Westen die voedsel kwamen halen op het platteland.

Dagboeknotities Jan Eggink, 'Boschkamp', N 24 Barchem (deel 2)

(aangeleverd door Joop Groot Nuelend)

Het is nog erg onrustig. Overal hoor je het schieten van de Duitsers die zich nog schuil houden en weerstand bieden. Hier en daar worden er nog Duitsers gevangen genomen door de O.G, die door de bevolking aangebracht zijn. Zo ontdekten ze o.a. bij Vlier dat er nog Duitsers in de berg lagen. G. Norde heeft ze eruit gehaald door ze eerst aan het verstand te brengen dat ze gewoon naar de Engelsen zouden worden gebracht en dat ze dan weer te eten zouden krijgen en dat ze verder niets hoefden te vrezen. En omdat ze echt honger hadden, kwamen ze eruit, met z'n zessen, allemaal gewapend met een zwaar machinegeweer..

In Lochem houden zich ook nog Duitsers schuil in de kerk en van daaruit schieten ze in het rond. Ze kunnen ze er maar niet uit krijgen, want telkens als ze in de kerk zijn, kunnen ze niets vinden en zijn ze er weer uit dan begint het lieve leven weer opnieuw. De Engelsen zeggen dat het voor hun zo lastig is omdat ze zgn. in een soort porseleinkast zijn gekomen en dat zoveel mogelijk gespaard moet blijven.

In Duitsland hadden ze het allang kapot geschoten en gebombardeerd. De Duitsers schieten ook nog van de overkant van het kanaal naar Lochem en hebben de toren nog beschoten, die is door een voltreffer lelijk beschadigd, maar kan zo men zegt nog wel hersteld worden. Ook zijn er daar nog NSB-ers losgekomen en hebben de Duitsers die er hier en daar nog zitten bijstand verleend. Zo moest dan huis voor huis onderzocht en gezuiverd worden. Er was zelfs nog sprake van dat Lochem gebombardeerd zou worden en werd de mensen voor hun eigen veiligheid aangeraden de stad te verlaten. Zo hebben wij nog "oude melkkanten zoals van Buurens" een paar dagen bij ons gehad totdat alles veilig was om weer naar huis te kunnen gaan. In Vorden zijn zondagmorgen nog veel paarden gevorderd, zelfs nog een paard met een veulen van 14 dagen oud.

Vader is vanmorgen op weg naar Eefde geweest, maar kwam niet verder dan de Almense weg en Lamers de Molen. Verder lag het nog onder het vuur van de Engelsen. In Leesten brandt de ene boerderij na de andere af. Men hoort nog steeds het donderen van de kanonnen en het vuren van de granaten achter Jansen, zo'n 3- 4 km bij ons vandaan. Het donderde alsof de ruiten er uit moesten, maar dat waren we de laatste 5 oorlogsjaren wel gewend door de vele bombardementen in de omgeving. Vooral de spoorwegen moesten het nogal eens ontgelden. Nabij Vorden vielen er wel 100, 10 procent is raak en de rest gaat er langs waardoor ook veel schade ontstaat. De Kranenburg, Linde en Gotink waren vaak het doelwit. Bij Gotink moesten ze dan vaak op een drafje naar de schuilkelder, deels erin en deels er buiten en dan was het Marietje die met de handen om de oren maar vraagt: "Hoe is 't?... Is 't al gebeurd?... Komt ze nog weer?" En: "Waor bunt ze?" Op 't ogenblik hoor je nog het suizen van de granaten.

4 april

Dagelijks cirkelt hier een postvliegtuigje rond die de Engelsen en Canadezen, die hier in de buurt zitten, de post te bezorgen. Je kan de piloot duidelijk zien zitten. Het schommelt zo grappig met z'n hangende pootjes.

Ze hebben hier en daar hun vliegveldjes, zoals achter Vorden bij het zwembad en in de wei van Jolink tegenover de smid Beumer. Beumer had op 31 maart in zijn smederij nog twee auto's en motoren staan.

Ik kwam er 's morgens om het paard te laten beslaan. Maar dat was mis. 'Zij' gingen voor. Ik moest later maar eens weer komen. Ze waren er 's morgens om 5 uur al gekomen en gingen 's middags hals over kop weer weg omdat de Engelsen ze op de hielen zaten. Zodoende hadden ze niet veel tijd om de achterstallige slaap weer in te halen. Ik moet meteen weer aan die Sicherheitsman denken die de vorige keer ook net bij de smid kwam toen ons paard beslagen moest worden.

Toen pakte hij zo uit tegen een jongen die hem een beetje uitlachte toen hij zijn fiets liet vallen die door zijn kameraden was stuk gereden. "Wij zijn hier de baas", zei hij. "Lach maar als je de bom van de Tommies op je kop krijgt", en nog veel meer.... En toen moest ook de smid het nog ontgelden omdat hij zei geen rad meer te hebben. Hij met de smid voorop door het huis naar de winkel, maar toen hij bemerkte dat het zo was, ontgooide hij een beetje. Maar wat een gezicht. Je zou zo'n kerel toch wel ik weet niet wat!. Hij is met z'n kameraden de eerste dag van de bevrijding in Barchem al gevangen genomen. Nu zal het wel uit zijn met: Wij zijn hier de baas! De Tommies rijden met hun auto's de boeren langs om eggs (èèèks hoort ome Jan), zo zeggen ze. Daar zijn ze verduveld gek op. Verder krijgen ze eten genoeg, Ze ruilen ze graag voor thee, één doosje thee voor 3 eieren, 2 doosjes sardines voor 1 ei. Suiker, meel, rijst, cacao en sigaretten... ook voor eieren, maar ook wel voor geld, voor money zoals zij zeggen.

Op een avond in de schemer kwamen ze eens met z'n vieren. Toen hebben ze nog eieren geruild tegen sardientjes en thee. En meneer van Mourik kreeg ook nog een doosje met het een en ander omdat hij zoveel als tolk fungeerde, een alleraardigst gezicht. Eenvoudige, vriendelijke gezichten, geen geschreeuw zoals de moffen doen wanneer ze bij elkaar zijn. Die kwamen ook de boeren langs, maar als een afgetakeld leger, lopend of met een oud paard en niet om te ruilen, want zij hadden niets om te ruilen. Zij moesten eieren hebben om in leven te blijven of op krachten te komen. Niettemin als we de jongens stuk voor stuk bij ons hadden waren ze zo kwaad nog niet, een enkele uitgezonderd. Ze wilden ook graag anders, ook werken zoals wij. Maar zij konden niet anders omdat op elke blijk van onwil of verzet de doodstraf stond. Maar het regime van het hele Duitse leger deugt niet. Het past ons dus eigenlijk niet om te zeggen dat alle moffen en héél Duitsland niet deugt en moet verdwijnen. Nee, het Duitse volk en het leger is ermee vergiftigd en bedorven.

T. Klein Ikkink is naar Leesten geweest om te zien hoe het met z'n familie is gestemd, maar hij kwam een paar dagen later lopend weer terug. De Duitsers hadden hem vastgehouden, bang voor spionnen. Z'n meisje en zuster waren al op zoek naar hem en kwamen een dag of drie later weer thuis.

Een meisje uit Vorden is als spionne voor de Engelsen naar Zutphen gegaan, heeft daar met de Duitsers meegedaan en op de Tommies mee gescholden om op die manier de verdedigingswerken te zien te krijgen en zo goed op te nemen wat ze daar maakten. Op de terugweg naar Vorden vertrouwden de Duitsers het ineens niet meer en begonnen haar te bekogelen met handgranaten, maar omdat het al donker werd is ze er toch goed doorheen gekomen en heeft ze haar belevenissen kunnen vertellen.

Vannacht werd er nog weer hevig geschoten van Vorden naar Warnsveld en Zutphen. Vanuit een groot gebouw in Warnsveld werd er door de Duitsers geschoten met zware mitrailleurs om de Engelsen in hun opmars te stuiten op de hoofdweg naar Warnsveld. En doordat men dat gebouw graag wilden sparen, hebben ze maar met gas gespoten om hen zo onschadelijk te maken, zo werd ons later verteld. In Almen en Lochem zijn ze intussen al het kanaal overgestoken en zijn de vijandelikheden gestaakt.

Voor de middag ben ik naar Gotink geweest en heb een paar moffenschoenen gehaald. Er waren daar nog heel veel Engelse en Canadese troepen met vrachtauto's met bootjes voor bruggen, verder tanks, kraanwagens, auto's en motoren. Allemaal stonden ze in de weide voor het huis geparkeerd. En daartussenin stonden hun tenten wat hun nachtverblijf is, een prachtig gezicht! Het is net een kermis op de markt, men loopt door elkaar en praat met iedereen.

Ze slaan niet aan en springen niet in de houding als er een hogere voorbij komt. Een gebaar dat is alles, je ziet trouwens bijna niet of het een hogere is. Ze hebben naar gelang hun functie sterren op hun schouder.

Bij Bart Gelting stond de keuken waar ze alles bekookstoven, een lange rij pannen was buiten opgesteld waar dan een lange steekvlam onder brandt. Daarin zaten allerlei gerechten. Zo stonden ze dan in een lange rij, de jongens met hun bordje in de hand, waarop ze aardappelen kregen en in een blikken kom een heerlijk soort cake met een schep volle melk er op. De restjes werden verdeeld onder de aanwezigen, een alleraardigst gezicht. 's Avonds was er dan koopgelegenheid bij verschillende tentjes: schoenen, kledingstukken en eetbare waar. Maar wij hadden die avond pech, er waren hoge heren op bezoek en durfden ze niet met hun waar voor de dag te komen.

Een pond suiker en een ons thee hebben we nog gekocht voor 5 gulden. Gotinks wei heeft nogal te lijden van al dat gerij. Als er een auto vastzit komt er eerst een kraanwagen en als het dan nog niet gaat komen er tanks, of ze dat nu willen of niet. Dat is de schaduwzijde er van. Daar hebben ze een heel werk mee om het weer in goede structuur te brengen. Maar aan de andere kant hebben ze ook kleding gekregen en eetbare waar. Er werd pas een hele emmer vol rijstsoep gebracht. Daar heb ik ook nog een paar borden van gehad, overheerlijk om zulk spul weer eens te proeven.

5 april

Na veel schieten over en weer is dan ook Zutphen bevrijd en is er, naar men zegt, in verhouding met andere steden, aardig goed van afgekomen. Er is wel veel glasschade, kogelgaten en trechters in huizen en straten, veroorzaakt door de projectielen.

Deventer is ook net vrij, heeft hierbij ook niet veel schade geleden, maar heeft het er voor die tijd wel van langs gehad door de bombardementen. Men hoort iedere dag verhalen, te veel om op te noemen. En het zou te veel tijd kosten om het allemaal op te schrijven.

5 mei

Zaterdag om 8 uur hebben ze de wapens neergelegd, behalve dan een paar duizend Hollandse SD-ers die nog doorvochten in de buurt van de Grebbeberg en die de capitulatie niet wilden aanvaarden. Toen werd de Duitse SS er op af gestuurd om hen onschadelijk te maken, want zij waren er aansprakelijk voor. Het werd toch nog een hele schietpartij... hier hoorde je de kanonnen nog bulderen.

's Avonds werden er in onze omgeving Oranjefeesten gevierd met optochten door de straten en voorop het plaatselijke muziekcorps. Eindelijk veel plezier bij die langverwachte bevrijding die ten slotte zijn intrede heeft gedaan na vijf jaar steeds erger wordende tirannie, een druk die steeds zwaarder werd. Geen wonder van al dat plezier nu men zich weer vrij durfde te vertonen en je kon doen en laten wat je wilde. Zo kwamen dan ook verschillende mensen weer voor de dag waarvan je meende dat ze er niet meer waren, en hadden schik en plezier omdat ze de hunnen weer bij zich hadden.

Maar zolang er nog een gemis is zoals bij ons met Bram, kun je er nog niet helemaal van genieten.

Familie Brinkerhof in oorlogstijd

Voor velen zal het gewoon Joop zijn, maar ik kom bij meneer Brinkerhof thuis aan de Eekvenne om zijn verhaal op te tekenen. Het is een prettige kennismaking en voelt vertrouwd. Hoe kan dat nou weer. Joop doet me denken aan mijn vader. Zijn vieve uitstraling, de scherpte en helderheid en zijn ondernemende manier van leven. Mooi.

Vooraf vraagt Joop, dan nog meneer voor mij, in een telefonisch gesprek of het eigenlijk nog wel zin heeft om iets te vertellen, want er zijn al zoveel verhalen over de oorlog voorbij gekomen in de Wildenborcher. Maar al pratende aan de telefoon durven we er toch een afspraak voor te maken. Want hij was 6 jaar toen de oorlog uitbrak en 11 toen de Canadezen kwamen. En hij weet nog veel.

Joop woonde aan de Nijlandweg en heeft, nog met zijn vrouw Stien, plaats gemaakt voor Janny en Adelhart die er 6 jaar geleden kwamen wonen.

De tijd van de oorlog was eigenlijk wel een tijd waarin er iets gebeurde als 6 jarige en als enigst kind. Op de boerderij kwamen regelmatig onderduikers. Dat waren vooral jonge mannen die de werkkampen wilden ontlopen in nazi Duitsland. Soms zelfs nog met rijbroek en de laarzen aan, zo uit het leger vertrokken.

Twee andere jongens waren tijdens transport uit de trein gesprongen en verdeelden zich. De één kwam bij de familie Bijenhof terecht en de ander bij familie Brinkerhof. Onder de luizen.

De onderduikplek bestond uit een groot gat, gegraven in de schapenwei met balken en stro erover heen gelegd. Er was ruimte voor veel personen. Zo kwam er een notaris die veel boeken meegenomen had om te lezen. Hoe is het mogelijk dat hij zich daarop kon concentreren in oorlogstijd denk je dan. Ook kwam er wel eens een meisje die verkering had met één van de jongens.

De sfeer was goed volgens Joop. De burens waren hecht met elkaar, je kwam geregeld bij elkaar op de koffie. Omdat er nagenoeg nog geen auto's waren, deed men dat vaak lopend.

Uit het westen kwamen regelmatig mensen naar het oosten toe, gedreven door de honger. Hier op het platteland was immers voldoende te eten. Zo vertelt Joop dat een jongen van zijn leeftijd uit Rotterdam via de kerk bij hen werd geplaatst. Bakkerij Oplaat, toen nog woonachtig aan de Wildenborchseweg, liet roggebrood naar het huisadres in Rotterdam sturen. Later is overlegd met de familie om ook het zusje uit Rotterdam naar Vorden te halen. Haar broertje heeft haar toen onder zijn hoede genomen. Samen hebben ze de afstand van Rotterdam naar Vorden lopend en soms zelfs liftend met Duitsers afgelegd.

De laatste nacht sliepen ze in het klooster van Kranenburg. Het jongetje zal een jaar of 10 geweest zijn. Je ziet ze samen lopen hand in hand, richting een beter oord. En tegelijk weg van de ouders.

Met deze jongen heeft Joop regelmatig een hengeltje uitgeworpen.... Nota bene vlakbij het Bosket, waar Jodinnen ondergedoken zaten. Maar hij had er nooit geen weet van. Het was goed dicht begroeid met coniferen. Joop vertelt dat ze een melkbus gebruikten voor opslag en deze bus was afkomstig van de Wiersse, en gekregen van de familie Brinkerhof. Alleen een kenner zou weten dat deze bus bij melkfabriek de Wiersse hoorde, dit waren namelijk 30 liter bussen en niet zoals uit Vorden 40 liter. Joop ziet de koperen nummers **232** er nog op staan.

Het was de Duitsers niet opgevallen, en gelukkig hebben deze vrouwen het overleefd. Na de oorlog zijn ze weer terug gegaan naar hun woonplaats Hengelo, Gld.

Tijdens de oogst op het land hielpen de ondergedokenen doorgaans mee om de rogge van het land te halen en aardappels te rapen. Er werd samen veel gein en vertier gemaakt. Lekker aanklooien, elkaar nat maken met water, aardappels overhoop gooien om het daarna weer op te ruimen. Daar heeft hij goede herinneringen aan als kind. Het ging ook eigenlijk altijd goed. Er zaten in Vorden wel NSB'ers die ervan wisten dat er op het adres van Brinkerhof onderduikers zaten. 'Maar die houden ze aan het werk..' werd er gezegd.

Derk Jansen die bij de ondergrondse zat, was ook een poos ondergedoken bij hen. Hij zorgde soms voor consumptie bonnen als hij weer eens een uitgifte loket had overvallen. Het was een aantrekkelijke jonge knaap, te riskant al met al voor de familie Brinkerhof, dus hem werd gevraagd elders een plek te zoeken.

Spannende momenten waren er ook. Zoals de keer dat Duitsers aan de deur stonden en de jongens zich snel wilden verbergen. 'Blijf staan' had zijn vader gezegd, omdat dat er natuurlijker uitzag. Vervolgens verleidde vader Brinkerhof deze Duitsers met eigen gemaakte tabak, en vroeg ze daarna weer te vertrekken.

Onder de onderduikers was er ook een jongen bij die zich vaak vreemd gedroeg.

Als er een Duitser op het erf kwam die een paard nodig had, ging deze jongen 'wel even in gesprek met hem', waarna hij met een smoes terugkwam en de Duitser het erf verliet zonder paard. Niemand begreep hoe hij dit klaarspeelde. En tegen het einde van de oorlog had hij geweren die door de Duitsers bij de familie Bannink onder de hooiberg verstoppt lagen, teruggebracht naar de boerderij van Brinkerhof. Daarna bracht hij de Duitsers naar een school in Ruurlo, waar ze gevangen gehouden werden, en waar hij zelf ook opgesloten werd. Toevallig liep daar net (oude) Derk Lindenschot langs deze school en herkende hem als onderduiker bij familie Brinkerhof, toen hij met het tikken op het raam de aandacht trok. Zo werd hij weer vrij gelaten. Uiteindelijk is de aap uit de mouw gekomen. Hij bleek als NSB'er uit Amsterdam zijn toevlucht te hebben gezocht in het oosten. Hoewel hij bijna gelyncht werd bij terugkomst in de hoofdstad, had hij hun allen de hand boven het hoofd gehouden.

Na de bevrijding? Het leven ging gewoon weer door. . . bijzonder was dat er nauwelijks nog over de oorlog gesproken werd, vertelt Joop.

Behalve dan wanneer de onderduikers weer even terug waren, wat regelmatig gebeurde. Dan kwamen de verhalen. Er was na de oorlog sprake van, dat handgranaten in de grachten bij de Wildenborch waren neergegooid net voor de bevrijding. Alles is toen uitgegraven maar er werd niets gevonden. Wel zouden er volgens Joop nog 2 bommen op de plek achter familie Gies in het weiland liggen. Familie Groot Nuelend, toen nog woonachtig aan de Wildenborgseweg, zou met precisie de plek hebben aangewezen waar deze neergekomen waren. En die liggen er nog. Maar verder, nee: Das war einmal.

Kathy de Vries

Schoonmaakrooster Kapel

Staat uw naam nog niet op de schoonmaaklijst, maar bent u wel bereid om één, maximaal twee keer per jaar een paar uurtjes mee te helpen onze Kapel schoon te houden, stuur dan een mailtje naar Reinier Klein Brinke: reinierkleinbrinke@planet.nl
Bellen mag ook: (0575) 55 65 12 of (06) 25 06 66 70.

Wees ook eerlijk en meld het wanneer u wel op de schoonmaaklijst staat, maar het eigenlijk toch wat te belastend vindt.

2020	
december	Aly van Arragon – Dinie Pladdet – Riet van Ditshuizen
2021	
januari	Diny van Ark – Gerry Kistemaker – Annie Schröer
februari	Gerda Mennink – Henny Zweverink
maart	Riek Vliem – Hermien Oplaat

De lijst van werkzaamheden hangt in de werkkast.

Agenda:

Kapelcommissie: Vanwege het Coronavirus zijn de **winterwandeling** (was gepland op 3 januari) en de **nieuwjaarsvisite** (was gepland op 8 januari) geannuleerd.

Verenigingen:

Vanwege het Coronavirus zijn de bijeenkomsten van de Wildenborchse verenigingen nog onder voorbehoud.

Schietvereniging: Elke dinsdag, van 20.15 uur tot 22.30 uur

Wildenborchse Vrouwenclub: Laatste donderdag van de maand van 20.00 uur tot omstreeks 22.00 uur van oktober t/m april

Klootschieten: 3de zondag van iedere maand
10.00 uur verzamelen bij de Kapel